

2011 İngiltere İsyanlarını Anlamak: İngiltere Hükümetinin Söylemi ve Karşı Olgular*

Boran Ali Mercan, Kent Üniversitesi, Canterbury, Sosyoloji ve Kriminoloji.

Özet

4 Ağustos 2011 tarihinde Mark Duggan adlı çete üyesi olduğu iddia edilen bir gencin polis tarafından vurularak öldürülmesi sonucu başlayan protesto gösterileri 6-10 Ağustos tarihleri arasında yağmalama, kundaklama ve şiddet olaylarına dönüştü. Meydana gelen şiddet ve yağmalama olaylarının nedenleri İngiltere siyasal iktidarı tarafından 'yetersiz ebeveynlik', 'yavaş çekim ahlaki çöküş', 'fırsatçılık', 'magandalar', 'eşkıyalar', 'çeteler' 'gözü dönmüş sınıf-altı' olarak değerlendirildi. İngiltere hükümeti meydana gelen olaylar karşısında, 'nedenler' üzerine kapsamlı bir araştırmaya girişmedi; tam tersine, olay örgüsünü ahlaki yozlaşma ve kriminalleşmeye referansla muhafazakâr bir söylem içerisinde değerlendirildi. Muhafazakâr Parti'nin, İngiltere toplumunun sosyal ve kültürel sorunlarını özetlemek için kullandığı sloganı, "parçalanmış toplum" söylemi, kitlesel yağmalama ve kundaklama olaylarının nedeni olarak gösterildi. İsyanlar sürecinde ve sonrasında kamu harcamalarındaki kesintiler, yoksulluk, ırk ayrımcılığı, aşırı polise denetim İngiltere hükümeti ve popüler basın tarafından dile getirilmedi. Koalisyon hükümeti ve ana akım basın isyan sürecinde ve hemen sonrasında hiçbir veriye dayanmaksızın çizdiği isyancı profili kamuoyunu ve yargılama sürecini önemli ölçüde etkiledi: Muhafazakâr-liberal demokrat İngiltere hükümetinin, erozyona uğramış değerlere olan vurgusunu temel alan popüler basının fırsatçı, eşkıya, maganda gibi sıfatlarla kriminalize ettiği isyancıların yargılanma süreçleri, İngiltere adalet sisteminin normal işleyişine göre daha hızlı ve ağır cezalarla sonuçlandı. İngiltere hükümeti ve popüler basının isyanın nedenlerine ilişkin açıklamaları kamuoyu ve yargılama sürecinde etkili olmasına karşın hem muhalefet tarafından hem de akademik, entelektüel çevrelerce yetersiz karşılandı. İngiltere kamuoyunda akademik ve konuya duyarlı çevrelerin inisiyatifleriyle hükümet söylemini hedef alan eleştiriler dile getirildi ve *Guardian*/London School of Economics (LSE) işbirliğinde isyanın asli nedenlerini anlamaya yönelik kapsamlı ampirik bir araştırma yürütüldü. Bu yazının amacı, 2011 İngiltere isyanlarının İngiltere hükümeti ve popüler basın tarafından nasıl basitçe kriminalize edildiğini; olayların perde arkasında ise, tam tersine, *politik*, sosyal ve ekonomik nedenlerin yattığını serimlemektir. Bu bağlamda, İngiltere hükümeti ve popüler basının ahlaki erozyon ve kriminalizasyon söylemi, isyan sonrası oluşan mevcut literatür çerçevesinde eleştirilmekte; öncelikle İngiltere hükümetinin isyana yaklaşımı ve buna yönelik eleştiriler sunulmaktadır. Bu eleştiriler çerçevesinde, olayların kriminalite söylemiyle

açıklanma çabasının belirli bir siyasal stratejiye tekabül ettiği ve İngiltere siyasal iktidarının ahlaki çürüme ve yozlaşmaya olan vurgusunun isyanı politize edecek zemini oluşturan sosyal ve ekonomik boyutları nasıl ötedediği deşifre edilmektedir. Son olarak, *Guardian*/LSE işbirliğinde yürütülen araştırmanın sonuçlarından hareketle, isyana sebebiyet veren olgular değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, İngiltere hükümetinin genel ahlaki çürüme ve kriminalite söyleminin kundaklama, yağmalama ve şiddet olaylarının asli nedenlerine tekabül etmediği; tam tersine, 6-10 Ağustos 2011 tarihleri arasında yaşanan olayların arkasında, kalabalıkların gündelik hayatlarında deneyimledikleri sınıfsal kutuplaşma, yoksulluk, yoksunluk, ayrımcılık, polisin yoğun durdurma ve arama faaliyetleri gibi hem politik karar ve tercihlerin ürünü hem de küresel kapitalizmin makro dinamiklerindeki dönüşümle bağlantılı toplumsal sorunların belirleyici olduğu tartışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: 2011 İngiltere isyanları, kriminalizasyon, yoksulluk, ırk, polis durdurma ve araması.

Understanding the 2011 England Riots: The Discourse of the British Government versus the Counterfacts

Abstract

After an alleged gang member Mark Duggan was shot dead by the police on 4 August 2011, the demonstrations rapidly transformed into looting, arson and violence between 6 and 10 August 2011. The British political power defined the reason for the riots which were sparked after the death of Duggan as 'poor parenting', 'slow-motion moral collapse', 'opportunism', 'yobs', 'thugs', 'gangs', 'feral under-class'. The British government did not initiate any research to explain why the riots occurred; on the contrary, the government voraciously construed the riots within a conservative discourse of criminalisation and moral erosion. In this regard, the discourse of "broken society", deployed to mark out social and cultural problems of Great Britain by the Tories, was introduced to explain the massive scale of arson, looting and violence. Public sector cuts, poverty, racial discrimination and strict policing were not depicted by the British government and popular press. The representation of rioters, drawn by the popular press without relying on any empirical data, has had far-reaching effects on the public opinion of riots-sentencing and the criminal justice process. The figures gathered from the courts indicate that those who participated in the riots and appeared in the courts received immediate custody at nearly three times the rate as those normally sentenced for similar offences, and that the average length of their sentence was nearly four times

longer than those convicted for similar offences as well. Although the causes for the riots held by the British government and the representation of rioters as 'black-hoody gangs' by the popular press were so effective in taking shape of the public opinion and the criminal justice process, those explanations for the riots were found inadequate and biased by the opposition and in academic circles. Thus the discourse of the British government on the riots was strictly criticized. The dominance of countless conservative-attuned interpretations in the mainstream press and the biased-driven government approach required a comprehensive empirical study to understand what led to the course of events. In response to the government's approach, comprehensive empirical research was conducted through the collaboration of Guardian and London School of Economics (LSE) Social Policy Department. The aim of this article is to exhibit how the 2011 England riots were simply criminalised by the British government and the popular press, and to emphasise that social and economic *politically-based* causes were underlying those events. In this context, the discourse of the British government and popular press which refers to moral collapse and criminalisation is criticised in the light of the post-riot literature. First of all, the discursive approach of the British government on the riots and the critique of that is presented to reader. Secondly, it is argued that the criminalisation of rioters, whose emphasis is upon moral collapse, has responded to a definite political strategy by concealing the social and economic problems which otherwise may have politicised the riots. Finally, it is by drawing on the results of the research conducted by Guardian/LSE that the facts causing the riots are understood. That said, it has to be pointed out that moral collapse and criminalisation are *not* the preliminary reason for looting, arson and violence. Social and economic problems such as poverty, depravity, social exclusion, discrimination and strict policing based on stop and search *are* the consequences of both political decisions and dynamics of the transformation of global capitalism in the last three decades.

Keywords: the 2011 England riots, criminalisation, poverty, race, policing - stop and search.

Giriş

2011 Ağustos'unda İngiltere'de meydana gelen kamu otoritesine ve yerleşik mülkiyet düzenine karşı kitlesel başkaldırı, 'gelişmiş' Batı toplumlarının üzerinde uzlaşma sağladığı, bireyin toplumsal içerilmesine dayalı üretim ve tüketim ilişkilerindeki güvenli varoluş zemininin son otuz yılda sarsılmasıyla yakından ilişkilidir. Batı toplumlarında 1960'lı yılların sosyal ve ontolojik güvence uzlaşısının yerini yarınsızlık (*precariousness*) ve belirsizliğin (*uncertainty*) aldığı,

kesintisiz toplumsal değişimi varoluşun temel dinamosu haline getiren “risk toplumu” (Beck, 1992) 1970’li yıllardan itibaren bu değişimi tetikleyen piyasa güçleri ve değerlerinin ürünüdür. Sabitelerin ortadan kalktığı (Berman, 1988), her şeyin akış halinde olduğu bir süreçte (Bauman, 1991) çalışma ve boş zaman faaliyetinin piyasa değer ve güçlerinin etkisi altında köklü bir değişime uğradığı görülmektedir. Artık çok bilinen bir ifadeyle, çalışma hayatında fordizmden post-fordizme geçişle birlikte güvenceli istihdam ve ‘güvenli kariyerler’ yerini kısa dönem, sözleşmeli, esnek ‘güvencesiz kariyerlere’ bırakmış, kronik yapısal işsiz bir sınıf-altının yükselişi yirminci yüzyılın son çeyreğinin fenomeni haline gelmiştir. Öte yandan boş zaman faaliyetlerindeki dönüşüm, kitle tüketim kültüründen kendini gerçekleştirme, bireysel tercih ve hedonizmin en yüce ideal olduğu bir tüketim formuna geçişle somutlaşmaktadır (özellikle bkz. Hayward 2004a, 2004b). Geç modern dönemin¹ karakteristiği olan bu dönüşüm, bir yandan görel olarak yoksun, diğer yandan tatminde sınır tanımayan yüceltilmiş bir bireyin varlığına zemin hazırlamaktadır. Piyasa güçleri daha çok eşitsiz ama daha az meritokratik bir toplum yaratırken, piyasa değerleri ise herkesin kendisi için yaşadığı ‘bireyci’ bir anlam sistemini pekiştirmekte ve neticede son derece suça eğilimli (*criminogenic*) bir toplumsal manzara yaratmaktadır (Young, 1997: 294; özellikle bkz. Young, 2007). Yoksunluk derinleşirken birey idealinin tüketim hazzıyla pompalandığı gelişmiş endüstri toplumlarında suç eğilimine karşı kamu politikasının oldukça sert olduğu görülmektedir. Keynesyen refah devletinin ceza devletine (*punitive state*) dönüşümü ve kamusal alandan yoksulların süpürülmesine dönük polisiye sıfır-hoşgörü (*zero-tolerance*) tedbirleri toplumsal hiyerarşinin en yarısız kesimlerini ileri derecede marjinalleştirmekte; sınıfsal parçalanmaya uzamsal ve etnik parçalanma hattını da dâhil ederek yoksulları kriminalize² etmektedir (Wacquant, 2009, 2008a). Özellikle kentin çeperlerinde/ gettolarında, devlet desteğinden yoksun, parçalı aile yapılarıyla hayata tutunma mücadelesi veren, kamu politikasında ayrımcılığın sembolü haline gelmiş siyahi nüfusu karşısına alan bu süreç (Wilson, 1987, 1996) toplumsal bir patlama tehlikesini beraberinde getirmektedir.

Bu tehlikenin en çarpıcı açığa çıkma biçimi, bu politika ve süreçlerin sonucunda marjinalleşen, damgalanan ve kentin çeperinde kümelenen işçi sınıfının en yarısız kesimlerinin kolektif başkaldırısı, bir başka deyişle isyanıdır. İngiltere 2011 yılında bu tip bir kitlesel isyanla tekrar karşı karşıya geldi: İngiltere ve dünya kamuoyunun 2011’in yazının son ayında-Ağustos ayında gündemine oturan en çarpıcı konu, Londra’da patlak veren ve İngiltere’nin diğer büyük kentlerine yayılan kitlesel ölçekteki yağmalama, kundaklama ve şiddet olayları oldu.

4 Ağustos 2011 tarihinde Mark Duggan adlı gencin polis tarafından vurularak öldürülmesi sonucu başlayan protesto gösterileri 6-10 Ağustos tarihleri arasında

hızla toplumsal bir kargaşaya dönüştü. Mağaza ve dükkânlar yağmalandı; çok sayıda özel araç, kamusal ulaşım araçları ve binalar ateşe verildi; yaralanma ve ölümler meydana geldi. Kitlesel ölçekte meydana gelen şiddet ve yağmalama olayları siyasal iktidar tarafından 'fırsatçı, maganda, yoldan çıkmış, azgın, serseri bir sınıf-altı kesimin' ürünü olarak değerlendirildi. İngiltere hükümetinin, kamuoyunu dehşete düşüren olaylar karşısında, 'nedenler' üzerine kapsamlı bir araştırmaya girişmekten imtina etmesi, olay örgüsünü ahlaki yozlaşma ve kriminalleşmeye referansla muhafazakâr bir söylem içerisinden açıklamaya çalışması sürecin *problematik* boyutu olarak somutlaştı. Muhafazakâr Parti'nin, İngiltere toplumunun sosyal ve kültürel sorunlarını özetlemek için kullandığı sloganı, "parçalanmış toplum" (*broken society*) söylemi, kitlesel yağmalama ve kundaklama olaylarının nedeni olarak gösterildi. Öyle ki koalisyon hükümeti kamu harcamalarındaki kesintiler, yoksulluk, yoksunluk, etnik gruplar üzerinde sıkı polisiye kontrol ve denetimi, olası nedenler arasında gündeme getirmede. Koalisyon hükümeti ve ana akım basın isyan sürecinde ve hemen sonrasında hiçbir veriye dayanmaksızın isyancı profilini gözü dönmüş sınıf-altı siyahi nüfus ve çeteler olarak çizdi. İngiltere muhafazakârları isyanlar karşısında, temel söylem ve siyasal projeksiyonları olan "Büyük Toplum"u (*Big Society*) kurmak adına "parçalanmış toplum" söyleminin unsurlarını öne sürdüler: Meydana gelen olaylar ailenin dağılması, babasız çocuklar, ahlaki çürüme, toplumsal değerlerin aşınması ve bunların neticesinde kriminalizasyona bağlandı. Bir başka deyişle, kendi siyasal projeksiyonları ve söylemsel çizgileri dâhilinde sosyal ve ekonomik sorunlara işaret etmediler; tam tersine bu alanlardaki sorunların etkisini yok saydılar. Daha da önemlisi, muhafazakâr-liberal demokrat İngiltere hükümetinin, erozyona uğramış değerlere olan vurgusunu temel alan popüler basının fırsatçı, eşkıya, maganda gibi sıfatlarla kriminalize ettiği isyancıların yargılanma süreçleri, İngiltere adalet sisteminin normal işleyişine göre, daha hızlı ve ağır cezalarla sonuçlandı.

Neden sonuç ilişkisini tersine çeviren koalisyon hükümeti ve popüler basının isyanın nedenlerine ilişkin açıklamaları kamuoyu ve yargılama sürecinde etkili olmasına karşın akademik, entelektüel çevrelerce yetersiz karşılandı. İngiltere kamuoyunda akademik ve konuya duyarlı çevrelerin inisiyatifiyle hükümet söylemini hedef alan eleştireler dile getirildi ve *Guardian*/London School of Economics (LSE) işbirliğinde isyanın asli nedenlerini anlamaya yönelik kapsamlı ampirik bir araştırma yürütüldü. Bu süreç sonucunda ise İngiltere koalisyon hükümetinin söylem ve yaklaşımına eleştirel bir literatür (Benyon, 2012; Briggs, 2012; Angel, 2012; *Reading the Riots*, 2011, 2012, vb.) oluştu. Söz konusu eleştirel literatürden hareketle, bu yazı kapsamında önce İngiltere hükümetinin isyana yaklaşımı ve buna yönelik eleştiriler sunulacak; bu eleştiriler

çerçevesinde, olayların kriminalite söylemiyle açıklanma çabasının belirli bir siyasal stratejiye tekabül ettiği ve İngiltere siyasal iktidarının ahlaki çürüme ve yozlaşmaya olan vurgusunun isyanı politize edecek zemini oluşturan sosyal ve ekonomik boyutları nasıl ötelediği deşifre edilecektir. Son olarak, *Guardian*/LSE işbirliğinde yürütülen araştırmanın sonuçlarından hareketle, isyana sebebiyet veren olgular değerlendirilecektir. Bu bağlamda, İngiltere hükümetinin genel ahlaki çürüme ve kriminalite söyleminin kundaklama, yağmalama ve şiddet olaylarının asli nedenlerine tekabül etmediği; tam tersine, 6-10 Ağustos 2011 tarihleri arasında yaşanan olayların arkasında, kalabalıkların gündelik hayatlarında deneyimledikleri sınıfsal kutuplaşma, yoksulluk, yoksunluk, ayrımcılık, polisin yoğun durdurma ve arama faaliyetleri gibi toplumsal sorunların belirleyici olduğu tartışılacaktır.

İsyanların Başlangıcı ve Sonrası

2011 Ağustos ayında patlak veren olayların arkasında polis tarafından uzun zamandır takip edildiği iddia edilen bir gencin vurularak öldürülmesi yatmaktadır. İsyanı tetikleyen olay basitçe polis-zanlı kovalamacasına karşı bir tepki değil; İngiltere’de yaşayan farklı etnik gruplar üzerinde aşırı polis baskısı ve kontrolüne karşı birikmiş bir reaksiyon olarak anlamlı bir çerçeveye oturtulabilir. Mark Duggan adlı bir gencin polis operasyonu kapsamında takip edilirken öldürülmesi sonucu,³ olayı protesto etmek isteyen ailesi ve yerel komünitenin bilgilendirilme taleplerine karşı polisin kayıtsız/yanıtsız kalması olayların başlamasında önemli bir sebep olarak görülmektedir (*Guardian*, 8 Ağustos, 5 Ekim 2011 ve ayrıca isyancıların görüşü için bkz. *Reading the Riots*, 2011). Protesto amacıyla toplanan kalabalığın sorunlarını dillendirebilecek ve haklarını arayabilecek bir muhatap bulamamaları; tam tersine, protestocuların polis şiddetine maruz kalmaları ayrımcı ve baskıcı polisiye pratikler temelinde anlaşılabilir. Özellikle Londra’nın yoksul bölgelerinde yoğunlaşan yoğun polis durdurma ve arama faaliyetleri, sıkı polis kontrol ve denetimi Afrika-Karayip asıllı siyahi nüfusun kendilerine yönelik damgalama ve etnik ayrımcılık algısını pekiştirmekte ve olası bir toplumsal patlamanın adeta tetikleyicisi haline gelmektedir (Klein, 2012; *Reading the Riots*, 2011). Nitekim Duggan’ın ölümünün akabinde Londra Metropolitan Polis Teşkilatı (*London Metropolitan Police Service*) ve Bağımsız Polis Şikayetleri Komisyonu (*Independent Police Complaints Commission / IPCC*) tarafından yürütülen soruşturmanın özensizliği ve tutarsızlığı (Bridges, 2012) İngiltere’de özellikle Londra’da yaşayan farklı etnik gruplara yönelik polis tutumunun ‘ırkçı ve yanlı’ olduğu şüphesini kuvvetlendirir niteliktedir.⁴ Kamusal alandaki polis baskısı nedeniyle şehrin çeperindeki gettolarına itilen siyahi nüfusun polis şiddeti ile aşıktan karşı karşıya gelmesi, haklarını savunabilecek araçlardan ve temsil mekanizmalarından görece yoksun oluşları (Benyon, 2012:

16-7) kitlesel ölçekte bir isyanın oluşumuna zemin hazırlamıştır.⁵

Polis baskısının etnik gruplar üzerinde yarattığı toplumsal basıncın sosyal medya dolayısıyla protestodan kitlesel bir kargaşaya dönüşmesi dikkat çekicidir. Tottenham polis merkezi önünde toplanan kabalalığın polis araçlarını ateşe verme görüntülerinin dakikalar içinde sosyal medya aracılığıyla tüm kamuoyuna yayılması kalabalıkların farklı bölgelerde ve fakat benzer motiflerle sokaklara dökülmesinde önemli bir etken olarak görülmelidir. Çünkü bu sayede bir kaç gün içinde kargaşa başta Londra'nın kuzey ve güneydeki yoksul bölgeleri olmak üzere, İngiltere'nin diğer bölgelerine hızla yayılmıştır. İsyanların nerelerde çıktığına göz atılacak olursa Hackney, Enfield, Croydon, Brixton, Ealing, Wood Green kargaşasının Londra'daki başlıca merkezleri; Birmingham, Manchester, Salford, Leeds, Liverpool, Wolverhampton ve Nottingham kargaşaların patlak verdiği diğer şehirler olarak sıralanabilir. İsyanların bilançosu, yayıldığı coğrafyanın genişliğine paralel biçimde, oldukça ağırdır: Ağustos ve sonrasındaki 5 ayda İngiltere kamuoyunun gündemine oturan isyanlar geride 5 ölü, yüzlerce yaralı ve 4.000'in üzerinden tutuklu bıraktı. 15.000 kadar insan kargaşalar esnasında sokaklara döküldü. İsyanları çarpıcı hale getiren başlıca eylemler kundaklama ve yağmala oldu. Süreç içerisinde polis ve sivillere fiziksel saldırılar meydana geldi. İngiltere'nin tarihinde gördüğü en büyük isyanlardan biri olan ve 4 gün 5 gece süren 2011 Londra isyanında birçok ev, dükkan ve araç hasar gördü (*Guardian*, 11 Ağustos 2011). İçişleri Bakanlığı'nın (*Home Office*) araştırmasına göre, 6-10 Ağustos arasında 5 gece boyunca, 10 polis kontrol alanında isyanla ilişkili toplam 5.112 suç meydana geldi. Toplamın %68'ine tekabül eden 3.461 olay Londra Metropolitan polisi tarafından kaydedilmiş; sırasıyla Manchester polisi %11, 581; West Midlands %10, 495; Merseyside %4, 195 olayı kayda geçmiştir. Bazı suç tiplerinin diğerlerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Tüm suçların yarısından fazlası, yaklaşık %51'i mağazalara yöneliktir. Özellikle elektrik ve giyim mağazaları hedef alınmıştır. Ayrıca araçlara yönelik saldırı ve soygunlar gerçekleşmiştir. Fakat tablo ülke çapında değişmektedir. Londra, Manchester ve West Midlands mala karşı suçların en çok işlendiği bölgelerdir. Kasti hasar hemen her yerde görülen birincil suç tipi olmuşken; en çarpıcı olaylar Londra'da ve dört kişinin öldürüldüğü West Midlands'de meydana gelmiştir.⁶

İngiltere Hükümetin Yanıtı ve Ana Akım Popüler Medyanın Desteği

Duggan'ın şaibeli bir biçimde polis tarafından vurularak öldürülmesi sonucu Kuzey Londra'da meydana gelen ve hızla başta Londra'nın diğer bölgeleri olmak üzere İngiltere'ye yayılan olaylar karşısında, muhafazakâr-liberal demokrat koalisyon hükümeti isyana tepki vermekte gecikmedi. O sırada tatilde olan İngiltere Başbakanı David Cameron, hemen ülkesine dönerek, karmaşayı "saf ve

basit bir kriminalite” olarak değerlendirdi (*Guardian*, 9 Ağustos 2011). Adalet Bakanı Kenneth Clarke isyanları “kriminal sınıfın öfke dolu davranışının bir patlaması” olarak nitelendirirken, isyancıların “gözü dönmüş sınıf-altının üyeleri olduğunu” ifade etti (*Sun*, 6 Eylül 2011). İçişleri Bakanı, Theresa May, “geniş yığınların protesto etmediğini”, tam tersine, “hırsızlık yaptıklarını” dile getirdi (*Daily Mail*, 15 Aralık 2011).

Geniş yığınların mağaza ve dükkânları yağmalaması, ateşe vermesi, sivillere ve polise saldırması kriminalite söyleminin zeminini hazırlamış olmakla birlikte hükümetin isyanı ilk elden basit bir kriminalite ve gözü dönmüşlük hali olarak yorumlaması ve ana akım popüler basında yazılı ve görsel olarak bu söylem üzerine kurulan isyancı temsili, üzerinde düşünülmesi gereken bir husustur. İsyancı temsili ve söylemi, dolayımlanmış görsel üretim süreçlerinin suç deneyimi, kendilik ve toplum algısını inşa ettiği ve yeniden ürettiği akılda tutularak ele alınmalıdır (Ferrell, Hayward, Young, 2008). Tıpkı sözcükler gibi görseller de özellikle seçilir ve metinle kurgulanır/dolayımlanır. Bu çerçevede, popüler basının haberlerine bakıldığında,7 olayların yorumu ve sunumu Cameron’un “saf ve basit kriminalite” söylemiyle rezonans halindeyken, bu söyleme eşlik eden görseller camları parçalanmış mağaza önlerindeki yağmacı fotoğraflarıdır (örnek bkz. *Daily Mail*, 12 Ağustos 2011; *Sun*, 28 Kasım 2011).

Seçilen sözcüklere bakılırsa, isyan (*riot*) ve isyancı (*rioter*) kavramlarından ziyade yağma (*looting*) ve yağmacı (*looter*) kavramları ana akım medyanın süreç içinde tipik sözcelemleri olarak öne çıktığı görüldü. Hatta BBC’nin isyana ilişkin ilk haberlerinde, isyana katılanları (*participants*) protestocu (*protesters*) olarak nitelendirmesi ciddi eleştirilere yol açtı (Wright, 2011: 2). İsyana sebebiyet veren aşırı polisiye yöntemlere tepki ve etnik grupların sıkı polis denetimine karşı öfkesi, basının toplu yağma olaylarını gündemin merkezine yerleştirmesiyle soğuruldu ve isyanı çetelerin başlattığı varsayımıyla birlikte ahlaki çöküntü-kriminalleşme söylemi sivrildi. Bu bağlamda, gündelik dilde gayrimeşru, şüpheli şahsı ifade eden siyahi ‘*hoody*’ (kapüşonlu) figürü ana akım popüler basının yegane isyancı portresi haline geldi (örneğin, isyancı temsili için özellikle bkz. *Sun*, 10 ve 15 Ağustos 2011; *Daily Mail*, 11 Ağustos 2011). Yanan araçların ve binaların önünde kapşonlu ve yüzünü kapamış siyahi temsili kamuoyuna isyanın nedenleriyle ilgili oldukça hızlı mesaj gönderir nitelikteydi. Süreç içerisinde ana akım popüler basının temsilleri kamuoyunda geniş çaplı etki yaratmış olacak ki David Starkey adlı bir tarihçi BBC’de katıldığı bir gece programında siyahi nüfusu isyandan açıkça sorumlu tuttu. Ona göre siyahi çete kültürü beyaz gençleri etkilemiş, “beyazlar siyah olmuştı” (Phillips vd., 2012: 2; *Telegraph*, 13 Ağustos 2011). Siyahilere yönelik ırkçı söylemler hükümet kanadında açıkça dile getirilmezken, basının yansıttığı karelerde, savaş alanını andıran

görüntülerde özellikle siyahi *hoody*'lerin yer alması dikkat çekiciydi. Popüler basının belirli etnik-fiziksel özellikleri haiz bir 'suçlu' olarak isyancı temsili, "iktidarın dolayımlanmış temsiller ve sembolik üretim aracılığıyla uygulandığı bir dönemde imge, tarz ve kültürel temsiller üzerindeki mücadele"nin ürünü (Hayward, 2010: 5) ve Batı toplumlarının gerçekliğini belirlemeye dönük bir hamle olarak düşünülebilir. Nitekim suçluların fotografik temsillerinin, özellikle metin, manşet ve içerikle birlikte, suç ve adalet üzerine yaygın kanaatleri şekillendirmek adına popüler basın tarafından nasıl manipüle edildiği yapılan çalışmalar neticesinde bilinmektedir (Jones & Wardle, 2010: 53-67).

Diğer taraftan, herhangi bir ampirik veriye sahip olmaksızın, Cameron isyanının nedenleriyle ilgili analizini oldukça net bir biçimde ortaya koydu:

Bu isyanlar ırkla ilgili değildir: Failler ve mağdurlar beyaz, siyahi ve Asyalıydı. Bu isyanlar hükümetin yaptığı kesintilerle ilgili değildir: Parlamento'ya değil, doğrudan caddelerdeki mağazalara yöneldiler. Ve bu isyanlar yoksullukla ilgili değildir: Bu [aksini söylemek], her ne zor koşullarda olurlarsa olsunlar, başkalarına böyle bir sıkıntıyı yaşatmayı hayal dahi etmeyecek milyonlarca insanı aşağılamaktır. Hayır, bu doğru ile yanlışla kayıtsızlık gösteren insanlarla ilgilidir; çarpık ahlaki kaidesi olan insanlarla, tamamen kendini dizginlemekten yoksun insanlarla ilgili... (Sun, 15 Ağustos, 2011).

Koalisyon hükümetinin farklı düzeylerinin isyan sırasında ve sonrası farklı dile getirme biçimleriyle benzer bir siyasi söylemsel hattı takip ettiği görülmektedir. Adalet Bakanı Kenneth Clarke isyanın nedenini "gözü dönmüş sınıf-altının" yeniden suç işlemesini engelleyemeyen bozuk cezalandırma sistemine" bağladı (Sun, 6 Eylül, 2011). Başbakan Yardımcısı Nick Clegg isyanı "gereksiz fırsatçı hırsızlık ve şiddet" olaylar olarak nitelendirdi (Guardian, 8 Ağustos 2011). Burada örnekleri sıralanan telafuz etme biçimlerine ana akım popüler medya da eşlik etti. İsyân sırasında ve sonrasında Guardian'ın yapmış olduğu bir analiz, hükümetin ve ana akım medyanın nasıl bir ortak söylemsel zeminde bulunduğu açıklar niteliktedir. Guardian'ın değerlendirmesine göre, isyana katılanlar Metro tarafından "taklitçi ahmaklar"; Mirror tarafından "akılsız magandalar çetesi"; Daily Mail tarafından "anarşist"; Sun tarafından "moron", "cani" ve "geri zekalı" olarak yaftalanmıştır (Guardian, 10 Ağustos 2011). Çeteler ve işsizlik yardımıyla geçinenleri isyanın başlıca faileri arasında kabul eden ana akım medyanın söylemi, isyancılara hakaret etme ve onları aşağılamanın ötesinde itham biçimi aldı. 25 Ekim 2011 tarihli Sun gazetesinin manşetinde "İsyancıyı tahmin ediyorum: Yüzlercesi İşsizlik Yardımı ve Ödeneği alıyor, Siyahi gençlerin sayısı korkutucu (I predict a Rioter: Hundreds on benefits or dole, Fears

at black youth number)” ithamı yer alıyordu. İlgili haberde, isyana katılanların çoğunluğunun erkek, 20 yaş altı, yardımlarla geçinen, sabıkalı olduğu ve asla cezaevine girmediği yazılıyordu. İsyanın ardından sonraki iki aylık süreçte çeteler basının gündeminden düşmedi (örnek için bkz. *Sun*, 15 Ağustos, 20 Eylül, 22 Ekim 2011).

Ahlaki çöküntü-kriminalleşme ve buna eşlik eden ceza adaleti ve cezalandırma rejiminin işlevsizliği söylemi, Londra’yı adeta savaş alanına döndürmüş yakıp dökken yağmalayan siyahi gençlerin boy boy resimleri, çetelerin tüm karmaşadan sorumlu olduğuna dair yaygın kanaat kamuoyunda geniş çaplı etki yarattı. Öyle ki karmaşanın hemen ardından isyanlara yönelik tepkiyi belirlemek için yapılan bir anketin sonuçlarına göre, ankete katılanların %69’u çetelerin isyanın en önemli nedeni olduğunu; %88’i ise adalet sisteminin çocuk suçlulara yeterince sert olmadığını düşünmüştür.⁸ İsyanın nedenlerine ilişkin herhangi bir veriye sahip olmaksızın İngiltere kamuoyunda hükümet ve popüler basının yarattığı infial, modern Batı toplumlarının gündelik hayatlarında suç imgelerinin (*images of crime*) ne kadar önemli rol oynadığına işaret etmektedir. Yazılı ve görsel basında suç imgesi ve suçun temsili, bizzatı suç olgusunun yerine geçmekte, gerçekliğin bilgisini taşıyıcı bir rol üstlenmekten ziyade, gerçekliği şekillendirmekte ve yeniden kurmaktadır. Medya, özellikle popüler medya, suç, sapma, anarşi ve polisiye hikayeleri kelimelerle kurduğu kadar imgeler aracılığıyla kurmaktadır (Hayward, 2010: 3-4). İsyanın sonrasında kamuoyunda oluşan kanaatler “suç, sapma ve cezalandırmanın popüler algı ve sosyal inşasında imgenin gücünün” (Hayward, 2010: 4) ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu noktada imgelerle duygulanımlar arasındaki bağı kurmak hayatidir. İngiltere kamuoyunun isyanın nedenlerine ilişkin hükümet söylemi ve popüler basının görselleriyle dolaylanmış tepkisi, kamusal imgelemi belirleyen duygular ile medyatik temsillerin arasındaki bağ akılda tutularak yorumlanmalıdır. Bir başka deyişle, anketlerde ortaya çıkan tepki, suçun temsiline ilişkin duygulanımsal süreçlerin (*affective processes*) ürünü olarak görülebilir (Young, 2010: 83-88).

İsyanın Nedenleri Üzerine Açıklamalar

Hükümetin imalarına ve popüler basının tüm damgalamalarına rağmen, isyanın yağma ve kundaklama olaylarına dönüşmesi aslında sürecin dinamiğiyle yakından ilgili gözüküyor. Bu nedenle, İsyanın başlangıcının yağmalama olayları ile karakterize edilmesi isabetli değildir. Bridges’in iddiasına göre (2012:4), Mark Duggan’ın ölümünü protesto eden kalabalık, tüketim yönelimli bir toplu yağma yapmak yerine polis karşıtı bir toplu kalkışma halindeydi. Çünkü Duggan’ın ölümünün ardından, birkaç saatlik süreçte, Tottenham polis merkezi önünde protesto amaçlı toplanan kalabalığın saldırısı doğrudan polis hattına ve mülküne

yönelikti. Burada isyanın başlangıcı ile sonrasındaki gelişmeler arasında kritik bir ayrımın yapılması gerekmektedir. İsyanın hemen başlangıcında mağazaların yağmalanması polis karşıtı bir gösterinin ürünü olup polisle mücadelede atılacak/kullanılacak madde teminine yönelik iken isyanın ilerleyen saatlerinde yağmalama olaylarına dönüşmesi doğrudan tüketim maddelerin edinimine yöneliktir (Bridges, 2012: 5). Bu bağlamda isyanın kriminal bir boyut kazanması polisin stratejik ve taktik hatası ile ilişkilidir. Buna göre isyanın giderek yayılmasında polis gücünün yetersizliği ve olaylar sırasında alınan kararların rolü olduğu söylenebilir. İsyanın ilk gününde toplam polis memuru sayısı isyanın gerçekleştiği iki noktada 3.840, sonraki gün isyanın yayıldığı 12 noktada 4.275, isyanın 36 noktaya yayıldığı üçüncü gecede ise 6.000'dir. Londra Metropolitan Polisi can ve mal güvenliğinin sağlanmasında, can güvenliğinden yana karar almış, isyancıların önceden hedef aldığı korunması gereken noktalarda güvenlik çemberi oluşturulması ve hassas noktaların polis kordonu ile çevrilmesine karar vermiştir. Polisin hayati bir karar verip tutuklama yapması için ekip göndermesi, örneğin tutuklanacak tek kişi için 3-5 polis memurunun olay yerine gitmesi anlamına gelmektedir. Bu durum, oluşturulan güvenlik çemberini ve bizatihi polisin kendi can güvenliğini tehlikeye atacağı için polis gücü olduğu yerde durmak zorunda kalmıştır. Fakat söz konusu bekleyiş isyancıları başka hedeflere yöneltmiştir. Bir başka deyişle yeterli polis gücünün olmayışı isyanın daha geniş alanlara yayılmasına ve isyancıların farklı hedeflere yönelmesine neden olmuştur (Bridges, 2012: 5-6).⁹ Bridges'in vurguladığı polisin "stratejik hatasının" isyanın kriminal vaka haline gelmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Kolektif şiddet, yağmalama ve kundaklama olaylarının meydana gelmesi üzerine yapılan açıklamalar farklı ideolojik zeminlerin yorumları çerçevesinde gruplanabilir. İsyancılar sırasında ve sonrasında isyanın olası nedenlerini açıklamak adına medyada gündeme getirilen görüşler muhafazakâr, liberal ve radikal (Benyon, 2012) veya sosyo-ekonomik, değer-tabanlı ve politik (Birch ve Allen, 2012) olmak üzere sıralanabilir. Liberal ve sosyo-ekonomik görüşler genel ekonomik eşitsizliğin önemine vurgu yapmıştır. Bu görüş kapsamında hükümet harcamalarındaki genel kesintiler, refah programlarında daralma, yüksek işsizlik oranları, ayrımcılık ve polisin etnik gruplar üzerindeki baskısı şiddet olaylarının patlak vermesinde ve tırmanmasında etkili olmuştur. Öte yandan radikal ve politik görüşler yoksulların politik ve kurumsal temsilinin yetersizliğini, yoksul kesimlerin sorunlarını farklı siyasi düzeylerde ve yerel katmanlarda dile getirememesi ve devlet kurumlarıyla politikacılara olan güvensizliği öne sürmüşlerdir. Bu noktada isyanlar politik bir anlama sahiptir ve yoksul kesimler için talepleri dile getirme işlevi görmektedir. (Birch ve Allen, 2012: 33-4, 36; Benyon, 2012: 12-3). Muhafazakâr veya değer-

tabanlı yaklaşımlar ahlaki değerlerin toplumsal ölçekte erozyonunu, yetersiz ebeveynliği (*poor parenting*), açgözlülük ve fırsatçılığa dayalı kriminaliteyi öne çıkarmıştır. Muhafazakâr görüş isyanı işlevsiz ve anlamsız görmektedir; çünkü sosyal, siyasal ve düzenleyici kurumların iyi işlediği varsayılmakta, böyle bir toplumda kalkışma ancak ve ancak kriminal ve aç gözlü unsurların kışkırtması ve taklitçi davranışla açıklanmaktadır. Ayrıca aile yapısı ve ahlaki rehberliğin siyasal iradeyle düzenlenmesine önem verilmektedir (Benyon, 2012: 12; Birch ve Allen, 2012: 35). Muhafazakâr ya da değer-tabanlı kolektif şiddeti açıklamaya yönelik görüşler isyanlar sürecinde ve sonrasında en etkili ideolojik yaklaşım olduğu dikkat çekmektedir. Muhafazakâr görüşün bu derece etkili olmasında, başbakan ve parlamento üyelerinin yaptıkları konuşmalarda bu tandansta bir yaklaşımı, yukarıda açıkça görüldüğü üzere, dillendirmesi ve popüler basın söylem ve temsillerinin muhafazakâr politik söylemle rezonansı yatmaktadır (Benyon, 2012; Birch ve Allen, 2012; Hedge, 2012; Newburn, 2012). İsyanlara yönelik muhafazakâr söylemsel hegemonyanın etkililiği İngiliz İşçi Partisi'nin Kuzey Londra'dan parlamento üyesi olan David Lammy'nin açıklamalarında bile görülebilir. Öyle ki Lammy muhafazakâr tınılı ilk açıklamayı yapan politikacıdır. Cameron'dan önce Tottenham'da kameralar karşısına geçip, isyancıları "akılsız insanlar" olarak nitelemiş; sonrasında nihilist ve hedonist davranışı isyancılara atfetmiştir (Bridges, 2012: 4). Lammy'nin "bireycilik", "dayanışma eksikliği", "medenî gurur" ve "karşılıklı sorumluluğa" (Lammy, 2012: 223) isyanları açıklamakta atfettiği önem, muhafazakâr politik söylemin İngiltere kamuoyunda farklı politik pozisyonları dahi etkisi altına alabilen gücünü gösterir niteliktedir.

Cameron'un 2011 Ağustos ve sonrasına damgasını vuran genel tablo karşısında geleneksel aile kurumunun çöküşü ve çete kültürünün yükselişiyle bozulan, "parçalanmış" ve "hasta toplum" teşhisini koyması (Gilligan, 2011'den aktaran Phillips vd., 2012: 2) ve süreci "yavaş çekim ahlaki çöküş" (*Sun*, 16 Ağustos 2011) olarak nitelemesi, bununla birlikte popüler medyanın benzer bir dille tüm isyana katılanları eşkıya, maganda, kendini bilmez, gözü dönmüş, çete üyesi, serseri sıfatlarıyla damgalaması malum olaylar karşısında basitçe bir muhafazakâr karşı tepki olarak görülmemelidir. Muhafazakâr siyasal politik hattın toplumsalı anlama ve toplumsala ilişkin *politik* sorunsalı (isyan) kendi politik projeksiyonu dâhilinde toplumsala (ahlak, görgü, gelenek kurallarının yitimi) referansla yeniden kurma, biçimlendirme stratejisi olarak düşünülmelidir. Bu stratejinin bir parçası olarak İngiltere hükümeti ve popüler basının isyanları basitçe ahlaki çürüme ve kriminaliteye indirgediği görülmektedir. Bu söylemsel çerçevede isyanlar basitçe ahlaki yozlaşmanın eseri ve bunun neticesinde toplumu bir arada tutan değerlerden yoksun olan alt sınıfın kışkırtmasıyla meydana gelen olaylar bütünüdür. Muhafazakâr hegemonik söylem meseleyi

basitçe toplumun uzlaştığı genel ahlaki değerlere sahip olma/olmama ölçütüne indirgemektedir. Mağazaların ve dükkânların yağmalanması, araçların ateşe verilmesi, kamusal düzeninin askıyla alınması bağlamında, insanların fırsatçılığı ve ahlaki yükümlülüklerden sıyrılmasının ürünüdür. Olaylar karşısında yapılması gereken ise isyancılara hak ettikleri sertliği ve baskıyı polisiye yöntemlerle vermektir. Cameron'un "İsyancı eşkıyaların sert sevgiye ihtiyacı var" (*Sun*, 2 Eylül 2011) ifadesi durum karşısında hükümetin izlemiş olduğu çelişkili politik tutumu somutlaştırır niteliktedir.¹⁰ İsyanların hemen akabinde Cameron'un çetelere savaş açması, mağdur panelleri düzenlenmesi, İngiltere sokaklarını çetelerden arındırmak için politika gündemi oluşturması, okulların müfredatını yeniden düzenlemesi, polisle yerel komünite arasında iyi ilişkiler kurma çabası ve aile kurumunun önemine eğilmesi (*After the Riots: the final report of the Riots Communities and Victims Panel*, 2012) muhafazakâr politik mantığın toplumsal şekillendirme teknolojileri olarak düşünülebilir. Siyasal bir dile getirme biçimi olarak düşünüldüğünde, isyanlar muhafazakâr siyasal iktidarın örtmeye çalıştığı sorunların bir açığa çıkma, görünme ve patlama haline tekabül etmektedir; toplumsal bir kalkışma formu olarak isyan muhafazakâr söylemin kapanmasına engel 'yerinden edici' (*dislocatory*) bir olaydır. Bu nedenle, muhafazakâr-liberal demokrat İngiltere hükümetinin ahlaki çürüme, yozlaşma ile yağmalama ve kundaklama arasında kurduğu neden sonuç ilişkisi, yani ahlaki bozulma ve kriminalite arasındaki nedensellik, siyasal iktidarın karşılaştığı sorunların örtülenmesinde, kapatılmasında işlev görmektedir. Koalisyon hükümetinin söyleminde, mesele toplumun parçalanmışlığıdır - "*broken society*". Yetersiz ebeveynlik, tek ebeveynli ya da parçalanmış aileler nedeniyle (Kirby, 2009; Conservative Draft Manifesto, 2010) toplum geleneksel yapıyı sürdüremez hale gelmiş, suç ve ahlaki yozlaşma geleneksel aile yapısının çözülmesiyle ilintilendirilmiştir. Muhafazakâr toplum tahayyülü ise bu geleneksel yapının yeniden canlandırılması ve aile kurumunun üzerine eğilen politikalarla mümkündür. Dolayısıyla muhafazakâr mantığın işleyişi ve söylemin içeriği, isyan gibi kitlesel ölçekte kolektif şiddet olaylarının nedenlerini artan sınıfsal kutuplaşma, gelir eşitsizliği ve yoksulluk gibi sosyal ve ekonomik fakat niteliği itibarıyla *politik sorunların* varlığında değil, toplumsal yapının ahlaki yozlaşma çerçevesinde, *geleneksel toplumsal pratiğin* sürdürülemez olmasında görmektedir. Bu politik hattın sosyal kargaşaya önlem mahiyetinde sosyo-politik çözüm önerileri ise düzenin tekrar bozulmasını önleyecek yaptırım mekanizmalarına ağırlık vermek, sıkı polis denetimi ve geleneksel ahlaki değerlerin korunması çerçevesinde olacaktır. İdeoloji ise burada, politik olanın toplumsal içerisinde soğurulmasıyla devreye girmektedir. Muhafazakârların seçim propagandasını oluşturan, bir boş gösteren (*empty signifier*) olarak, "Büyük Toplum"u (*Big Society*) kurmak,¹¹ "parçalanmış toplumu onarmak"

(*mending broken society*) umudu ile mümkündür. Fakat muhafazakârların Büyük Toplum vaadi her bütüncül/kuşatıcı söylem gibi imkânsızlıkla malumdür. Buradaki imkânsızlık sorunu, Cameron önderliğindeki muhafazakârların politik ve ekonomik çok sayıda ve farklı politik projeyi birbirine eklemleyen Büyük Toplum söyleminin doğasıyla ilgilidir. Büyük Toplum projeksiyonu kapsamında, özelleştirme ve piyasalaştırma, kamunun çekildiği alanlardan komünite temelli yerel inisiyatiflerin rekabete girmesiyle sürdürülmekte (Alcock, 2010; Evans, 2011; Haugh, 2011), bu yönde çizilen ekonomik çerçeve, sadece bu inisiyatifleri destekleyecek minimal hükümet rolü ve eğitim ve sağlık alanında kamu harcama kesintileri ile tamamlanmaktadır. Yerelleşmeye olan vurgusunu, yerel hayır cemiyetlerinin ve gönüllülük temelinde kurulan organizasyonların rekabete girmesi ilkesiyle, farklılaştırılmış bir rekabet stratejisine dayalı neoliberal ekonomi politikasıyla kuran İngiltere muhafazakârları diğer yandan ailenin rolünü güçlendirmeyi hedeflemektedir. Parçalanmış toplumu onarma iddiası ile koalisyon hükümetini kuran muhafazakârların, izledikleri neoliberal ekonomi politikalarının yarattığı sosyal yıkımlar neticesinde aileyi nasıl ayakta tutacağı ise çelişkinin yaman tarafını oluşturmaktadır. Bu durum ise bütüncül/kuşatıcı söylemin kapanma imkânsızlığını gündeme getirir. İzlenen politikalar neticesinde dağılan aileler, parçalan sosyal dayanışma, artan yoksunluk, dışlanan etnik gruplar karşı-hegemonik bir politik projeksiyonun eklemleyeceği ve politik düzeye tahvil edeceği sorunlar olarak belirir. Başka bir deyişle, muhafazakâr hegemonik siyasi söyleme alternatif karşı-hegemonik bastırılmış söylemlerin eklemenebileceği bir 'farklılık zincirleri' (*chains of difference*) tehdidi doğar. İşte tam da bu noktada toplumun parçalanmışlığı, gelir adaletsizliği, sınıfsal kutuplaşma ve yoksulluk gibi kapitalizmin kronik toplumsal sorunlarına değil, ailenin dağılımı, uyuşturucu bağımlılığı, başarısız evlilikler ve şiddet suçları gibi parçalanmış toplum (Mooney, 2011: 5) söyleminin unsurlarına bağlanmaktadır. İdeoloji tanımladığı ve problematize ettiği alanları düzeltme umudunu imleyerek seslenir: 2010'da koalisyonla iktidara gelen muhafazakârlar, Büyük Toplum söylemini aile kurumu ve dayanışma ağı parçalanmış toplumu onarma umuduyla/ideolojisiyle inşa etmektedirler.¹² Kaçınılmaz sonuç ise ırk-etnisite ayrımcılığı, polis baskısı, artan sınıfsal kutuplaşma, yoksulluk ve yoksunluk gibi sorunların siyasal düzlemde eklemenebilecek bir hat oluşturmasının ötelenmesi, örtülenmesi ve mevcut söylemsel çerçevenin (muhafazakâr) gösterenlerinin çekiciliğiyle (Büyük Toplum kurmak parçalanmış toplumu onaracak muhafazakârların işidir!) soğurulmasıdır. Nitekim hemen isyanların akabinde oluşan literatür bu noktaya farklı açılardan dikkat çekmiştir. Birçok yazar, isyanlara yönelik hegemonik muhafazakâr söylemin etkililiğine karşı, hükümet ve popüler basın söyleminin hükümetin izlediği politikaların yarattığı sonuçları ya da en azından hükümet açısından sorunlu alanları

ötelediğini belirtmiştir. Kamu harcamalarında yapılan kesintiler, refah karşıtı programlar, polis kontrolüne karşı artan öfke, sosyal dışlanma ve yoksunluğun toplumsal patlamayı tetikleyen belli başlı sorun alanları olduğu tespit edilmiştir (Bridges, 2012; Hedge, 2012; Newburn, 2012; Younge, 2011; Whitehead, 2011). Bu sorun alanları üzerine eğilmek yerine artan polisiye kontrol, aile kurumunu düzenlemeye yönelik politikalar çetelerle mücadeleye yönelen hükümetin isyanlar karşısındaki siyasal söyleminin eleştirisine değinmek, muhafazakâr hegemonik söylemin gizlediği alanları açığa çıkarmak, isyanı politikleştirecek sosyal ve ekonomik sorunların hükümetin söylemiyle kapatılmayacak mevcudiyetini tespit etmek adına son derece önemlidir.

İsyanın Nedenleri Üzerine Eleştirel Bakış

2011 İngiltere isyanlarına ilişkin hükümetin yaklaşımını eleştiren çalışmalar (Angel, 2012; Baker, 2012; Bridges, 2012; Briggs, 2012; Durkin, 2012; Heap & Smithson, 2012; Hedge, 2012; Phillips vd., 2012) muhafazakâr-liberal demokrat hükümetin isyana yönelik hızla verdiği yanıtın, sosyal, siyasal ve ekonomik nedenleri göz ardı ettiği ve ideolojik olarak hükümet politikasındaki sorunlu alanların üzerini örttüğünü dile getirmiş olup, farklı açılardan İngiltere hükümetinin manipülatif ve spekülasyona dayalı söylemini deşifre etmişlerdir.

İsyanlara ilişkin hükümet söylemini sistematik bir biçimde ele alan Hedge (2012) siyasetçilerin ve medyanın isyancılara karşı tepkisini riyakâr (*hypocritical*) olarak değerlendirmiştir. Hükümetin muhtelif riyakâr yaklaşımı ise karmaşanın nedenlerini ortaya koymayı engellemektedir, çünkü popüler riyakâr tepkiler isyanı sınıf-altının açgözlü kalkışmasına bağlayan kriminalite perdesi ile örtmektedir. Asli nedenler üzerine çekilen bu perde, Cameron'un söyleminde biz ve ötekiler ayrımı ile somutlaşmaktadır:

İsyan sonrası konuşmasında, Cameron bizi 'onlar ve biz ayrımı olmadığı'- sadece 'biz varız' şeklinde ikna etmeye çalıştı. Fakat bu konuşma, bir içerme [mantığı] ile birlikte, 'onlar ve biz' söylemiyle doludur. Elimizde olan: 'bu iyi insanların büyük bir ülkesidir' manasında biz isyan-etmeyenlerin iyi olduğu; 'en son gördüğümüz o eşkıyaların ise ne bizi ne de gençleri temsil ettiği - ve bizi alçaltamayacakları' varsayımdır. Konuşma, 'onları', 'onlar' ve 'onların', 'eşkıyalar', 'ahlaken çarpık insanlar... kendi üzerinde denetimden tamamen yoksun insanlar' arasında ayrım inşa eden 'biz', 'bize' ve 'bizim' gibi içerleyici zamirlerle doludur. 'Biz' çözümümüz. Açıkçası, 'biz' isyanların ve yağmanın nedenleri üzerinde uzlaşıyoruz ayrıca: 'Şüphesiz bildiğimiz, ülkenin geniş kesiminde bu sadece saf kriminalitedir ve ırkla, hükümet kesintileri ve yoksullukla ilişkili değildir (Hedge, 2012: 4).

Söylem analizinin işaret ettiği, Cameroun'un izlediği politikaların ahlaki olmadığı, yoksulluğu hedef almak yerine baskıcı ve cezai tedbirlerle yoksulları hedef alan ve onları merkezi 'sorunsal' olarak çağdaş İngiltere toplumunda yeniden kuran yönüdür (Hedge, 2012: 4). Bu bağlamda biz ve onlar ayrımı riyakârlıktır. Nicki Hedge'in ileri sürdüğü riyakârlık nosyonu, medya, akademisyen ve politikacıların isyana katılanların toplumdaki kopmuş olduklarını göremediklerini ve bu kesimlerin genel ahlak kaidelerini gündeme getirerek isyana katılanların saygınlık ve ahlak anlayışının adil olmayan sosyal koşullarla belirlendiği gerçeğini göz ardı ettiklerini açıklamaktadır. Hedge (2012: 1) görüşünü şu şekilde netleştirmektedir:

İsyanların sonrasında, isyanın gerekçelerini ahlaken bozulan ailelerde ve isyancıların ahlaki olarak batmış komünitelerinde bulan Cameron ya da hemfikir düşünürlerin hiçbir konuşmasında eşitsizlik, yaşam kalitesi ya da refaha ilişkin neredeyse hiçbir referans yoktu. Cameron için isyanlar şiddeti yücelten, otoriteye saygısızlık gösteren, isyanlar hakkında her şeyi söyleyen fakat yükümlülükler hakkında tek kelime etmeyen kültürün ürünüdür.

Riyakârlık kavramı, isyancılara bir şans daha vermeksizin onları ağır cezalara çarptırmayı ima eden; fakat banka skandallarına karışanları ve bu tip skandallarda boy gösteren parlamento üyelerini görmezden gelen kamu ve medyanın genel retorikinin eleştirisinde anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda, hükümet ve ana akım medyanın belirli konulara ağırlık verirken, diğerlerini göz ardı etmesi dikkat çekici ve isabetli bir saptamadır. Hemen burada belirtilmelidir ki süreç boyunca İngiltere hükümeti ve popüler basın meydana gelen tüm olayları kolektif şiddet, mağduriyet, etkin polis denetimi ve cezalandırma gibi konular üzerinden tartışmıştır. Briggs (2012) bu noktadan hareketle sosyal kargaşanın nasıl ortaya çıktığı ve geliştiği sorusunun unutulduğunu gündeme getirir. Tartışmaların gündemi, yukarıda belirtildiği üzere, kontrol ve denetim gibi muhafazakâr eğilimli görüşün hegemonyasında kaldığı için, çeteler, başıbozuk gençlik, işlevsiz ebeveynlik ve sınıf-altı sorunun kaynağı olarak gösterilmiştir. Fakat kargaşanın nasıl geliştiği ve nedenler üzerine derinlemesine araştırma yapılmamıştır. Dolayısıyla medyanın analizi tek taraflıdır; hükümetin oldukça anlık-refleksif yanıtları ise isabetli olmaktan uzak olup yerleşik ceza adaleti sisteminin sorunlarını göz ardı etmiştir. Briggs (2012) isyanlara bir şekilde karışan otuz kişiyle yaptığı görüşme sonucunda, belirli yerel komüniteler açısından kamu otoritesiyle komünite arasındaki ilişkilerin oldukça kırılman olduğunu saptamış ve algılanan adaletsizliklere referansla toplumsal bir kalkışmayı başlatmanın hayli güç olmadığını belirtmiştir. Dikkat çekici bir diğer

husus, sosyal paylaşım sitelerinin, karmaşanın başlangıcı ve gelişiminde oldukça önemli bir rol oynamasıdır. Sosyal paylaşımın rolü bağlamında isyana katılım öznel olduğu kadar kolektiftir de.

Sosyal paylaşım ağları isyanın farklı bölgelere yayılmasında oldukça önemli rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Twitter, BlackBerry ve Facebook gibi sosyal paylaşımın temel araç ve unsurları isyan sırasında ve sonrasında eleştirilerin odağı haline gelmiş, İngiltere hükümeti ve popüler basın, sosyal medyayı katalizör görevi üstlenmekle suçlamıştır. Sosyal medyanın olayların hızla yayılmasındaki rolüne ilişkin hükümet ve basının spekülatif retorığı bireysel eylemliliğin rolünü göz ardı etmekte ve kolektif eylem biçimlerinin duygusal boyutunu görmezlikten gelmektedir. Baker (2012) bu saptamasından hareketle, isyanları kriminalite ya da kemer sıkma politikalarının sonucu olarak gören yorumcuların karmaşayı anlamlandırmak adına 19. ve 20. yüzyıl kitle teorilerinden yararlandıklarını, bunun ise 21. yüzyıl fenomeni olarak nitelenebilecek sosyal medyanın etkisini açıklamakta yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Baker (2012), kolektif eylemin doğası ile sosyal medya arasındaki ilişkiyi “dolayımlanmış kalabalık” (*mediated crowd*) kavramıyla açıklamayı önermektedir. Bu kavramsal önerinin amacı, 19. ve 20. yüzyıl kitle teorilerinin kalabalıkların kolektif eylemliliği açıklamakta kullandıkları, uzamsal yakınlığın bir sonucu olan “duygulanımsal bulaşma”ya (*emotive contagion*) karşı hem coğrafi hem de sanal olarak sosyal paylaşım aracılığıyla mobilize olan dolayımlanmış kalabalıkların eylem kapasitesini öne sürmektir. Bu bağlamda farklı coğrafi uzamlarda olup sokaklara dökülen ve isyana aktif olarak katılanların harekete nasıl geçtikleri, teknolojinin ürünlerini *a priori* suçlamaksızın açıklanmaktadır.

Diğer yandan muhafazakâr söylemin hegemonyası isyan sonrasında tutuklama ve cezalandırma süreçlerinde ağırlığını belli etmiştir. Hükümet ve popüler basının kamuoyunda yarattığı etki isyancıların acilen ve ağır bir biçimde cezalandırılmasını teşvik yönünde etkide bulunmuş; *Sun* gazetesinin ‘meşhur’ kampanyası da (*The Sun Yumuşak Adalet Hayır Diyor / The Sun Says No To Soft Justice*, *Sun*, 15 Ekim 2011) bu konuda çarpıcı bir örnek teşkil etmiştir. Clarke (2012) ilk elden İngiltere’de ceza adaleti sisteminin isyana katılan ve kimliği tespit edilenleri hızla cezalandırdığını dile getirmektedir. Ulusal ve yerel basın yeterli bir bilgi edinmeksizin adalet sistemini etki altında bırakmıştır; isyancıların gerçek profilleri ve neden isyana kalkıştıkları bilgisi sosyal, siyasal ve medyatik tepkiler nedeniyle dezenformasyona uğramıştır. Bridges (2012: 7-8) Şubat 2012 tarihi itibarıyla mahkemeye çıkarılan 2.710 kişiden 1.800’ünün duruşmasının tamamlandığını, bunlardan 1.483’ünün hükmünün verildiğini, yaklaşık %64’e tekabül eden 945’inin derhal tutuklandığını belirtmiştir. Ortalama hapis cezası süresi 14,2 aydır. Bu sayılar/veriler isyanla ilişkili suçlardan ötürü mahkemeye

çıkarılanların benzer suçlar nedeniyle hüküm verilenlere göre yaklaşık olarak üç kat fazla tutuklamayla karşı karşıya kaldığı, ortalama hapis cezasının ise neredeyse dört kat fazla olduğunu göstermektedir. Bir başka ifadeyle, Bridges (2012)'e göre, mahkemeler, isyancıların katı bir biçimde cezalandırılmasına yönelik siyasi taleplere açıkça yanıt vermiştir.

İsyanların politik niteliğine ilişkin vurgu yapan Angel (2012), popüler ve bilimsel görüşlerin isyanı başlatan karmaşa ile bu tip bir toplumsal kalkışmanın belirleyici koşulları arasında ayırım yapamadığına dikkat çekmektedir. Angel'in kanımca en önemli saptaması (2012), isyancıların apolitik olmasına karşın, isyanın doğası gereği politik olduğudur. İsyanları ahlak ve kültür temeline indirgenebilecek sorun alanlarıyla ya da adalet dağıtım mekanizmasının yetersizliği/etkinsizliğiyle açıklamak yerine, isyanlar ekonomik ve politik krizin bir ürünü olarak anlaşılmalıdır. İsyanın politik niteliğine ilişkin saptama, sadece isyancıların ekonomik ve sosyal sorunlarının politik doğasına değil, aynı zamanda hükümet politikalarının isyan sonrasında uyarlanması ve gözden geçirilmesine de dikkat çekmektedir. Kriminalite ve ahlaki çöküntü gibi muhafazakâr ideolojik söylemsel argümanların yanı sıra, İngiltere hükümeti izlediği politikaları da gözden geçirmek zorunda kalmıştır. Heap ve Smithson (2012) koalisyon hükümetinin düzenleyici yasama ve siyasaya ağırlık vererek isyanlara nasıl yanıt verdiğini analiz etmiştir. Buna göre, isyan sonrası dönemde, koalisyon hükümeti Büyük Toplum programatik referansına dayalı yerellik gündeminden uzaklaşmış olup merkezi hükümetin düzenleyici rolüne ağırlık vermiştir. Yazarlar, isyan sonrası dönemde çok sayıda retoriğe dayalı politika önerisinin detaylı ve sorunlara acil yanıt vermekten yoksun olarak kamuoyunca algılandıklarını belirtmiştir.

Klein (2012)'nin çalışması ise gündemine yukarıda tartışıldığı üzere polisin denetimi ve baskısını almaktadır. Mark Duggan'ın vurularak öldürülmesi sonucu İngiltere kamuoyunda açık bir biçimde tekrar gündeme gelen polis denetimi birçok durumda isyana kalkışma ve kamu düzeninin bozulmasında doğrudan rol oynamaktadır. Klein (2012)'in en önemli savı, İngiltere'de isyanın patlak vermesinin nedeni polisin yokluğu değil tam tersine kötü polis uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Birçok politika yapıcı, ekonomik daralma döneminde toplumsal huzursuzluktaki artış ihtimalini kanuni yaptırımı ve polisiye önlemleri desteklemeye yönelik fonları artırmak için kullanmayı önermektedir. Fakat İngiltere, Fransa, Birleşik Devletler, örnek olayları polisin yokluğunu değil, tam tersine oldukça güçlü ve denetimsiz polisliğin karmaşayı başlattığını ileri sürmektedir. Bu durum, Duggan'ın öldürülmesi ve sonrasında yaşananlardan görüleceği üzere, politika yapıcıların polise yüklediği işlevlerle ilişkili olup hukuk düzeni ile komünite arasındaki ilişkileri gererek kamusal güvenliği artırmak yerine azaltmaktadır.

İngiltere hükümeti ve anaakım basının isyanlara ilişkin söylemini eleştiren çalışmalar muhafazakâr söylemin isyanın politik niteliğini örtüleyen, riyakâr, tek yanlı, çarpıtcı, retorik temelli olduğunu tespit edip neticesinde ise kamuoyunu ve yargı mekanizmasını etkilediğini ortaya koymuşlardır. Fakat bu çalışmalar isyana kalkışan toplumsal kesimlerin profilleri, demografik yapısı, isyana kalkışma nedenleri ve eylemlerini belirleyen motifler hakkında detaylı bilgi vermemektedir. Bu alandaki boşluğu gideren kapsamlı araştırma ise ‘İsyanları Okumak’ (*Reading the Riots*) adı verilen *Guardian* gazetesi ile London School of Economics ortaklığında, Joseph Rowntree Foundation ve Open Society Foundations’ın desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Ayrıca İçişleri Bakanlığı (*Home Office*), Adalet Bakanlığı (*Ministry of Justice*), Sosyal Araştırmalar Ulusal Merkezi (*National Centre for Social Research*)’nin tamamladığı çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmaların elde ettiği veriler ve yorumlar, *Guardian*/LSE araştırma ekibinin de düşündüğü gibi, birbirini tamamlar nitelikte görülmelidir. Fakat bu yazıda dikkate aldığım araştırma, bağımsızlığı, kapsamı ve araştırma yöntemi nedeniyle *Reading the Riots* olacaktır - ki aşağıda görüleceği üzere *Reading the Riots* ekibi diğer araştırma bulgularına da referans vermektedir. Bir alt başlıkta, *Reading the Riots* araştırması kapsamında elde edilen verilerden yola çıkarak İngiltere hükümeti ve popüler basının isyanlar sırasında ve sonrasındaki söylemiyle ampirik bulgular arasındaki kontrast ortaya konulacaktır.

İsyanı Doğru Okumak

1981 Brixton isyanlarının ardından yapılan resmi araştırma ve sunulan Lord Scarman Raporu’nun aksine, 2011 isyanlarının ardından herhangi bir resmi araştırma yapılmadı. Hükümet meseleyi derinlemesine ele alacak bir araştırma başlatmayı tercih etmedi (Benyon, 2012; Phillips vd., 2012; Newburn, 2012). Hemen her yorumcu ve politikacının karmaşanın nedenleri üzerine açıklama getirdiği bir ortamda “veri gazeteciliği”nin (*data journalism*) iddialar yerine gerçek cevaplar sunabileceğini düşünen *Guardian*, olayların nasıl başladığı ve geliştiğini araştırmak için ilk adımı attı: Bilgi eksikliğini doldurmak için isyan sırasında ve sonrasında doğrulanmış her olayın listesini çıkardı ve Google Fusion Tables üzerinde haritalandırdı. *Guardian*’dan Paul Lewis ve LSE’den Prof. Tim Newburn’ün yönettiği proje kapsamında özel araştırma ekibi isyana katılan yaklaşık 270 kişiyle görüştü ve bu kişilere neden isyana katıldıkları sorusunu yöneltti. Nitel araştırma yöntemi kapsamında görüşme tekniğinin yanı sıra görüşülen kişilerin verdiği yanıtlardan nicel verilere de ulaşıldı. Ayrıca ekip, isyanlar sırasında gönderilen 2,57 milyon tweet’e ulaşarak sosyal medyanın gerçek rolüne ilişkin doğru bilgiye erişme imkânına da sahip oldu. Araştırmanın bulguları iki aşamalı olarak biri Aralık 2011 diğeri Temmuz 2012 başında yayımlandı. İlk aşama, isyancıları merkezine alırken ikinci aşama polis,

mağdur ve mahkemelere odaklaştı. Yazımız isyanın nedenlerini ele aldığı için araştırmanın isyancıları konu alan sadece birinci aşama verileri kapsamında tartışma yürütülecektir.

İsyanın sona ermesi ve isyana karışanların yakalanarak mahkemeye çıkarılmasıyla birlikte araştırmacı ekip mahkemelerden elde edilecek verilere yöneldi. Birleşik Krallık hukukunda mahkemeye çıkarılan kişinin adı ve adresi kamusal bir bilgi olduğu için mahkemeye çıkarılanların detaylı kaydı araştırmacı ekip tarafından toplanabildi. Mahkemelerden elde edilen veriler isyana katılanların kim olduğunu, ne yaptığını, nerden geldiğini bildirmekle birlikte adres, yaş, cinsiyet ve ne ile suçlandıklarını da içermektedir. Ekip veri toplama süreci sonunda yaklaşık 1.000 örnek olaya (*case*) ulaştı ki eşi görülmemiş bir kriminoloji veri tabanına tekabül etmektedir. 1.000 örnek olayın analizi mahkemelerin isyancılara verdikleri cezaların normalden %25 daha fazla olduğunu gösterdi. Mahkemelerden elde edilen veriler doğrultusunda, toplam 3.927 tutuklama yapılmış olup; bunun 2.298'ini mala karşı işlenen suçlar, 885'ini düzeni şiddet ve diğer yöntemlerle kamu düzenini bozmak suçları, 271'i cana karşı işlenen suçlar, 198'i kundaklama ve hasar suçları, 274'ü ise geriye kalan uyuşturucu vb. içeren diğer suçlar oluşturmaktadır.¹³ Mala karşı işlenen suçlar (*property crimes*) kategorisinde yer alan yağma suçu, şiddet ve kundaklama olaylarına kıyasla oldukça yüksek oranda görülen suç tipi olmuştur. *Guardian*/LSE araştırmasının istatistikleri isyanın niteliğini belirlemek bakımından oldukça anlamlıdır. Yaklaşık 2.500 dükkân ve işyerinin yağmlandığı, dayanıklı ve dayanıksız tüketim eşyalarının hedef olduğu olaylar aslında isyancı kitlenin yoksulluk ve yoksunluk durumunu göstermektedir. Bu bağlamda kriminalite söylemi mevcut toplumsal koşulların üzerini örtmektedir. Yağmanın, hükümet ve popüler basın tarafından çok daha derin sınıfsal ve ekonomik yaraların bir ürünü olarak değil, fakat bir suç olarak görülmesi; İngiltere toplumunda yaşam ve tüketim fırsatlarına farklı sınıflar tarafından eşit ölçüde sahip olunamadığı gerçeğinin üzerine çizgi çekmektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda, yağma olaylarına karışan isyancıların belirleyici motiflerinin aşırı maddi edinim (*acquisitive*) dürtüsü ile büyük markalara olan öfke olduğu tespit edilmiştir.¹⁴ Bu durum, hem yoksunluk hem de Gucci, Ralph Lauren, BlackBerry, iPhone, vb. marka reklamlarının etkisine maruz kalan sokaktaki insanın bunlara ulaşma arzusuyla yaşamlarının kuşatıldığı gerçeğini göstermektedir. 26 yaşında Edmontonlu (Kuzey Londra) bir gösterici bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Medya itiyor, biliyorsunuz: 'Cep telefonu, giysi, araba, mücevher al.'... [Yağmacıların] işleri yok, nasıl işe girecekler bilmiyorlar, dolayısıyla bunun gibi bir şey olduğunda tüm yaptıkları sokaklara akın etmek, onları elde etmek için dışarı çıkmak".¹⁵

Sadece “temel tüketim markalarını alan”, Battersea’den (Güney Londra) 19 yaşındaki bir başka isyancı büyük firma ve markalara olan öfkesini şu şekilde dile getirmektedir: “Dünyanın ırzına geçen ve diğer insanların emeğinden faydalanan bunun gibi endüstriler, firmalar, büyük firmalar, uluslararası firmalardı. Neden bu seferlik biz de onlardan faydalanmayalım?”¹⁶

Kanımcı haklı nedenlere dayanan bu soru kentin içinde ama bir o kadar dışında kalan alt sınıf yoksul kesimlerin tüketim kültürünün pompalandığı ve edinimin varolmanın ön koşulu olduğu (bkz. Young, 1999; 2007) bir dünyada yaşadıkları yoksunluk deneyiminin, polis karşıtı bir protestonun neden geniş çaplı yağmalama olaylarına dönüştüğü sorusu karşısında, her daim akılda tutulması gerektiğini göstermektedir. Mesele basitçe meta fetişizminin ötesinde, kanımcı, küresel kapitalizmin yarattığı ideolojik manipülatif tüketim kültürünün etkisi altında kentli yoksulların kent uzamını mağaza vitrini ve reklam panolarıyla deneyimlediği, ister lüks ister zaruri bir “yoksunluklar/eksiklikler” hali olarak düşünülmelidir. Kamu düzeninin kısa süreli ortadan kalkışı kolektif bilinç dışında bu yoksunluğu/eksikliği giderecek *arzu nesnelere* edinimini gerçekleştirilmeye dönük işlev gördüğü söylenebilir. Öyle ki Lavender Hill’den (Güney Londra) 16 yaşında bir kız: “Çok tuhaftı, sanki Christmas gibiydi”; Battersea’den 19 yaşındaki bir erkek ise: “Yakala ve kap, istediğin her şeyi elde et, her ne *arzuladıysan*” şeklinde yağma sürecini yorumlamıştır (vurgu bana ait).¹⁷

O halde yağma, kundaklama ve diğer şiddet olaylarına karışanlar kimlerdir? *Guardian*/LSE araştırmasının sonuçları isyancıların profili ve demografik özellikleri açısından oldukça aydınlatıcıdır. Mahkemeye çıkarılanların büyük bir bölümü genç ve erkektir. Resmi rakamlar isyana katılanların yaklaşık %90’ının erkek yetişkin ya da genç olduğunu göstermektedir. Bu oranın yarısı, yaşları 18 ile 24 arasında değişen gençleri içermektedir. Yaşları 10 ile 17 arasında olan çocukların oranı ise %26 civarındadır. Bir diğer dikkat çekici bulgu, West Yorkshire’da kayıtlara geçirilen tutukluların %44’ünün çocuk olduğudur. Genele bakıldığında, erkekler şiddet ve asayiş bozma suçlarından tutuklanma eğiliminde iken kadınlar daha çok hırsızlık ve soygun suçlarından tutuklanmıştır.¹⁸ İsyancıların eğitim durumuna bakıldığında yetişkinlerin %33’ü orta öğrenim derecesine (İngiltere’de orta öğrenimin bir basamağı olarak ifade edilebilecek GCSE– 14-16 yaş arası eğitim derecesine) sahiptir. Bu derecenin üzerinde, *A-level* olarak ifade edilen düzeyde, dereceye sahip olanların oranı ise %15’tir. İsyancıardan sadece %5’i herhangi bir dereceye sahip olduklarını bildirmişlerdir ki bu oran 2001 nüfus sayımına göre toplam nüfusun %20’sine tekabül etmektedir. Genel olarak bakıldığında isyana katılanların %44’ü eğitilidir.¹⁹

Araştırmanın en önemli sonucu popüler medyanın iddialarını çürütmesidir. Irk, isyanın başından sonuna, zımnî ya da sarîh bir biçimde, popüler medya için oldukça önemli bir meseleydi. Genel varsayım ise isyana katılanların önemli bir bölümünün beyaz olmadığı yönündeydi. *Sun* gazetesinden çıkan birçok haber ve manşet, isyanı 'İngiliz' toplumuna atfetmekten kaçınmaktaydı; popüler medya, kötülüğü 'İngiliz' toplumuna ait olmayan ötekilerde arıyordu. Örneğin, *Sun* manşetinde verdiği haberde, bir İngiliz aristokratının ırkçı demecine yer vermişti: "John Cleese: Londra artık bir İngiliz şehri değil" (*John Cleese: London is no longer is English City*) (*Sun*, 3 Eylül 2011). Bir diğer örnek, yağma ve şiddet olaylarına katılanların farklı uluslardan geldiğine dikkat çekiyordu: "Birleşik Krallık yağmacıları 44 ulustan" (*UK riots' looters from 44 nations*) (*Sun*, 24 Ekim 2011). Yapılan kapsamlı araştırmanın sonuçları bakılırsa anaakım medyanın beklentilerini suya düşürür nitelikte olduğu görülmektedir; çünkü Adalet Bakanlığı verileri, mahkemeye çıkarılanların %33'ünün beyaz, %43'ünün siyahi ve %7'sinin Asyalı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Fakat bu rakamlar bölgeden bölgeye önemli ölçüde değişmekte ve özellikle isyana katılanların ırk-etnisite dağılımı ele alınan bölgenin etnik nüfus yapısını göstermektedir. Örneğin, Londra'da mahkemeye çıkarılanların %32'sinin beyaz olduğu, Merseyside'da ise bu oranın %79'a tekabül ettiği tespit edilmiştir. Benzer biçimde, *Reading the Riots* ekibinin topladığı veriler, Londra'da görüşme yapılanların çoğunluğunun siyahi veya diğer farklı etnik gruplardan geldiğini gösterirken Manchester, Salford ve Liverpool'da görüşmecilerin büyük çoğunluğunun beyaz olduğuna işaret etmektedir.²⁰ Dolayısıyla belirli bir ırk veya etnisite temelinde isyanı temellendirmek mümkün değildir. Ampirik verilere dayalı rakamlar, İngiltere kamuoyunda sanıldığı aksine, siyahi gangster kültürünün isyanlardan sorumlu olmadığını ve ırkçı iddiaların yersiz olduğunu açığa çıkarmaktadır.

İsyanın etnik temelli olduğu tartışmalarının yanı sıra bir diğer önemli konu ise yoksulluk meselesiydi. Cameron isyanların yoksullukla hiçbir ilgisinin olmadığını, aksini söylemenin milyonlarca yoksulu aşağılamak olacağını en başından belirtmişti. İstatistiklere bakılırsa, isyan ve yoksulluk ilişkisizliğine dayalı İngiltere Başbakanı'nın iddiası isabetsizdir. İçişleri Bakanlığı araştırması mahkemeye çıkarılan isyancıların genel İngiltere nüfusunun yaşadığı koşullara göre daha yoksun koşullardan geldiğini saptamıştır. Buna göre, yetişkinlerin %35'i işsizlik yardımı aldığını bildirmiştir - İngiltere'de çalışma çağındaki olan nüfusun %12'si bu yardımlardan yararlanmaktadır. Mahkemeye çıkan gençlerin %42'si bedava okul yemeği yardımı aldıklarını belirtmiştir - bu hak İngiltere'de en yoksul kesimden gelen ortaokul öğrencilerinin %16'sına verilmektedir.²¹

Diğer yandan, araştırma ekibi mahkemede isyana katılmakla suçlananların yaşadıkları bölgeler ile isyanın gerçekleştiği noktaları karşılaştırmış; buna

göre Manchester’de tutuklananların tamamı ‘banliyö/kenar mahallelerden’ gelirken, Londra’da tutuklananlar ise ikamet ettikleri bölgeye yakın yerlerde isyana karıştıkları tespit edilmiştir. Londra’daki isyancıların ikamet ettiği bölgeler de yine yoksul semtleri olarak bilinen Hackney, Tottenham, Brixton ve Croydon’dur. Araştırma ekibi, isyancıların ikamet adresleri ile İngiltere Çoklu Yoksunluk Endeksleri’ne (*Indices of Multiple Deprivation-IMD*) göre belirlenen yoksulluk göstergelerini üst üste getirerek yapılacak karşılaştırmanın sonucunu merak etmiş, bu karşılaştırmayı göstergelerle isyan bölgelerini karşılaştırarak yapmıştır. Fakat hâlihazırda ellerinde insanların nereden geldikleri bilgisi mevcut olduğu için bu bilginin çok daha iyi bir gösterge olabileceğini düşünmüşlerdir. Oluşturdukları harita çerçevesinde, özellikle Manchester’da yoksul bölgeler ile isyancıların ikamet yerleri arasında oldukça yüksek bir korelasyon olduğunu tespit etmişlerdir. Liverpool Üniversitesi’den şehir planlama uzmanı Alex Singleton, isyana katılanları IMD alanları üzerine haritalandırarak ne gibi bir bağlantı çıkabileceğine ilişkin yaptığı analizinde: (1) Mahkemeye çıkarılanların %58’inin ikamet bölgesinin İngiltere’nin en yoksun %20’lik dilimi içerisinde olduğunu belirtmiş olup - ki İçişleri Bakanlığının bulgularıyla uyumaktadır, (2) Örneklem içerisinde görünen ikamet adreslerinin %60’ı için bu bölgelerin değişmediğini tespit etmiştir.²² Alex Singleton, araştırma ekibine gönderdiği yorumunda, isyanların kabul edilemez olduğunu fakat kitlesel ölçekte şiddet olaylarının önüne geçilmek isteniyorsa bu tip olaylara neden olabilecek yoksulluk ve coğrafi koşulların tartışılması gerektiğini belirtmiştir.²³ Mevcut veri ve analizler ışığında açıktır ki 2011 İngiltere isyanları yoksullukla ilişkilidir.

İsyanlarla ilgili bir diğer önemli tartışma konusu çetelerin isyan sürecindeki rolüne ilişkindir. Cameron parlamentoda “çetelerin protestoların tam ortasında yer aldığını ve eşgüdümlü saldırıların da arkasında olduğunu” (*Guardian*, 6 Aralık 2011) duyurmuştu. Çalışma ve Emeklilik Bakanı Iain Duncan Smith Eylül 2011 Muhafazakâr Parti konferansında “isyanın önemli bir bölümünü çetelerin oluşturduğunu” belirtmişti (*Guardian*, 6 Aralık 2011). İsyan sonrası süreçte İçişleri Bakanı Theresa May ile Duncan Smith’den çete karşıtı bir strateji (*anti-gang strategy*) geliştirmeleri için eski New York Polis Departmanı komiseri Bill Bratton’la çalışmaları talimatı verilmişti. İsyan sonrası süreçte hükümetin parçalanmış toplumu onarma politikasının ana gündem maddesi olan çetelerle savaş (bkz. Cameron’un sokak çeteleriyle savaşı / *Cameron’s war on street gangs*, *Sun*, 15 Ağustos 2011) popüler basının da üzerinde ısrarla durduğu bir konuydu.²⁴ İçişleri Bakanlığının araştırması bu tartışmaya yanıt vermektedir. Araştırmaya göre Londra’da isyancıların sadece %13’ünün bir çeteye ilişkili olduğu bildirilmiştir. Londra dışında ise tutuklananların %10’undan daha azı çete üyesidir. Sadece West Yorkshire ve Nottinghamshire’da çete üyeliği oranı

%17 gibi yüksek düzeyde seyretmektedir. Diğer taraftan, isyancıların %76'sı daha önce hüküm veya tedbir almıştır; %26'sı daha önce on kereden fazla suça karışmış, yine %26'lık dilim daha önce hapse girmiştir. *Guardian*/LSE çalışması da benzer bir sonuca ulaşmış olup görüşülenlerin %60'ının daha önce tedbir ya da uyarı aldığı ve %70'ten fazlasının daha önce tutuklandığını bildirmiştir.

İsyanlarda yoksulluk ve etnisitenin rolüne dair İngiltere kamuoyunda oluşturulan yaygın kanaatlerin doğruluk payı olmadığına ortaya çıkmasından sonra çetelerin rolüne ilişkin varsayım da geçerliliğini yitirmiş gözüküyor. Gerek *Guardian*/LSE araştırma bulguları gerek diğer resmi istatistikler isyanı başlatan ve eşgüdümü sağlayan bir faktör olarak çetelerin abartıldığını ortaya koymaktadır.

Sosyal medya isyan sırasında bir diğer sorun alanı olarak gündeme gelmişti. Metropolitan polisi isyanlar sırasında sosyal paylaşımı kapatmayı düşünmüş, politikacılar ise Twitter, Facebook ve BlackBerry'ye sansür çağrısında bulunmuştu. Araştırma ekibi tarafından incelenen 2,57 milyon tweet'in analizi sosyal medyaya yönelik tepkilerin doğru olmadığını göstermektedir: Sosyal medya ve paylaşım, isyanlar esnasında farklı hedeflerin belirlenmesinde yararlanıldığı ölçüde, aynı zamanda isyanı ve kundaklamayı önlemek adına da kullanılmıştır. Örneğin Twitter'da kargaşadan sonra sokakları temizlemek için yurttaşlar tarafından koordinasyonu sağlamak amacıyla paylaşımlar yapıldığı tespit edilmiştir.²⁵ Sosyal medya bu anlamda haberleşmeyi içeriğinden bağımsız biçimde sağlayan bir araç olarak isyanlar sırasında ve sonrasında işlev görmüştür.

Reading the Riots araştırma ekibi, görüşmeler neticesinde, isyanı başlatan faktörleri küçük düşürülme, yersiz şüphelilik, gözaltı, polisin görevi kötüye kullanması, yoğun durdurma ve arama faaliyetleri olduğunu ortaya koymuştur. Londra, Birmingham, Liverpool, Nottingham, Manchester ve Salford'da isyana katılanların ağzından çıkan 1,3 milyon kelimeyi içeren görüşmeler polise referanslarla doludur. İsyana katılanlar arasında yaygın biçimde dile getirilen "Polisin en büyük çete olduğu" ifadesi polisle yerel komünite arasındaki ilişkileri özetler niteliktedir. Görüşme yapılan 270 kişinin %85'i isyanın gerçekleşmesinde polisin önemli ya da oldukça önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. İngiltere'nin farklı bölgelerinden birçok isyancı polisi 'çete' olarak tanımlamış, polis tarafından dövüldüklerini, en fazla rahatsız oldukları konunun ise 'durdurma ve arama' (*stop and search*) olduğunu belirtmiştir. Araştırma ekibinin farklı bölgelerden isyancılarla yaptıkları görüşmeler neticesinde varılan ortak sonuç, isyancıların geçmiş deneyimlerinin belirleyici olduğunu göstermektedir. Görüşme yapılanların ortak şikâyet konusu polisin kendilerine insani bir muamele göstermeksizin ve suçlu olup olmadıklarına bakmaksızın suçlu damgası yapıştırmasıdır. Durdurma ve arama pratiğinin sıklığı polise karşı

beslenen negatif duyguların kaynağı olarak yorumlanabilir. Devlete ve devleti temsil kolluk güçlerine olan negatif tepkinin boyutu dikkat çekicidir. Çoğunluğu geçmişte tutuklanmış ya da polis tarafından gözaltına alınmış olan isyancılar, isyanı bir rövanş olarak algılamaktadır. 270 isyancıya isyanın en önemli iki nedeni sorulmuş ve karşılığında 'yoksulluk' ve 'polis kontrolü' yanıtları alınmıştır. Yoksulluk %86'sı tarafından 'önemli' bir neden olarak görülürken polis kontrolü %85'i tarafından 'oldukça önemli' olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca görüşmeler sırasında birçok kişi polisin kendilerine yönelik tavrında ırk-etnisitenin önemli bir faktör olduğunu vurgulamıştır.²⁶ Polis denetimi ve kontrolü, isyan gibi kitlesel ölçekte kolektif şiddet eylemlerinin analizinde üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Mark Duggan'ın polis tarafından vurularak öldürülmesi, polisin ve IPCC'nin sonraki süreçte çelişkili ve özensiz tavrının polis karşıtı bir protestoyu başlattığı ve isyanın da polisin kayıtsız tavrına bir tepki olarak geliştiği akıllarda tutulmalıdır. Polisin, başta siyahi nüfus olmak üzere diğer etnik gruplar üzerinde, özellikle yüksek suç oranları ile damgalanmış yoksul mahallelerdeki (örneğin, Tottenham, Wood Green, Peckham, Enfield vb.) denetim ve baskısı isyanı tetikleyici olayların arkasındaki toplumsal basıncı yaratmaktadır. Nitekim İngiltere polis arama ve durdurma istatistiklerine bakılırsa, Haziran 2011'in sonuna kadar üç ayı kapsayan bir zaman diliminde Haringey Bölgesi'nde yapılan 6.984 polis durdurma ve aramasında sadece 87 tutuklamanın gerçekleştiği görülecektir. Londra genelinde ve ulusal istatistik düzeyinde incelenirse de polisin durdurma ve arama pratiğinin sabit ve sürekli bir biçimde doğrudan siyahi ve Asyalı gençlere yöneldiği saptanacaktır (Bridges, 2012: 4). İngiltere polisinin operasyonları neticesindeki şüpheli çatışma ve ölümler ise biriken basıncın patlama anlarından öteye gitmemektedir. Polis ve siyahi komünite arasındaki ilişkiler tarihsel olarak incelenirse gerilimin farklı dönemlerde ama hep aynı şekilde tırmandığını saptamak zor olmayacaktır. Örneğin, 1981 ve 1985 Brixton isyanları da benzer biçimde polis baskını sonrasında yaşanan ölüm vakaları neticesinde patlak vermiştir. Diğer taraftan, yapılan görüşmelerde 2011 isyanlarına katılanlar geçmiş deneyimlerinde polisin ırkçı tavrını ifşa etmektedirler. Siyahilerin tutuklama ve polis baskını sırasında öldürüldüklerinin sıklıkla dile getirilmesi polise karşı kolektif duygulanımın ve tutumun emaresi olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda siyasi nüfusun polise yönelik antipatisi kuşakları aşar niteliktedir.²⁷

Popüler medyada oluşturulan genel kanının aksine, isyancıların birleştiği nokta yaygın adaletsizlik duygusudur. 1,3 milyon kelimeyi kapsayan ilk ağızdan anlatıların analizi sosyal adaletin İngiltere toplumu için ne kadar önemli bir sorun teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. Görüşmelerde açığa çıkmıştır ki kimilerine göre para, istihdam ve fırsat yoksunluğu gibi ekonomik adaletsizlikler, kimilerine göre

de insanca muamele ve saygı yoksunluğu gibi daha derin sosyal adaletsizlikler ağır basmaktadır. Fakat değişmeyen ise isyana kalkışanların hak edilen insanca yaşam ve onurdan uzak bir yaşamı sürdürmeleridir. Görüşmelerden aktarılan 28 yaşında Brixton’da yaşayan ve karmaşanın ikinci gecesinde bir dizi mağazayı yağmalayan gençleri seyreden işsiz bir gencin ifadesi durumu özetletici niteliktedir:

İsyanlar ‘kaçınılmazdı’... Bu küçük çıkmaz sokakta yapacak hiçbir şeyi olmayan bu çocuklara sahip olamazsınız çünkü birlikte hareket ediyorlar ve diyorlar ki: “Doğru, benim paran yok, benim de param yok, gidecek bir yerimiz yok, kimse bize bir b.k vermez, öyleyse bizi bir adım ileri götürmeyecekse burada oturup neden düzgün insanlar olalım?”... Bu zamanda paranız olacak. Eğer paranız yoksa yapabileceğiniz bir şey de yok ve bu sizin için daha da kötü. Dolayısıyla yapacakları birinci şey bir araya gelmek ve bu parayı bulmak - bir yerlerde ve bir şekilde.²⁸

Kuzey Londra’da isyana katılan 30’lu yaşlarındaki bir kadın şunları söylemektedir: “Bence bazıları öldürülen o çocuk için adalet için oradaydılar. Ve gerisi ise olanlar için oradaydı: Kesintiler [*the cuts*], hükümetin iyi yapmadığı şeyler için. İş yok, para yok. Ve bu gençlerin bu günlerde duyulması gerekiyor. Onları için adalet gerek.”²⁹

İsyancıların öfkelerinin odağında sadece yoksulluk yatmamaktadır. Başbakanın, parlamento üyelerinin müsrif harcamalarına, kamu harcamalarındaki kesintilere, bankerlerin haksız kazançlarına, üniversite harçlarındaki artışa ve eğitim desteklerinin sonlandırılışına kadar hemen her sosyo-ekonomik ve siyasal iktidarla yakından ilişkili meselelere tepkilidirler. Görüşmelerde açığa çıkarılan bir diğer önemli nokta, “bir kere suçlu olunca her zaman suçlu olunduğu”; “bir kere suçlu olunca, işsiz olma olasılığının arttığı” gerçeğidir. Bu durum hükümetin isyanlarda yer alanların önceden adli kayıtlarının olmasına yönelik vurgusunun abartıldığını da göstermektedir; çünkü hapse girip çıktıktan sonra iş bulabilmek imkânı ve umudu azalmaktadır. Maddi imkânsızlıkların ve koşulların yetersizliğine ilişkin sık rastlanan yanıtların haricinde, şiddet ve aç gözlülüğü haklı çıkarabilecek açıklamalara da rastlanılmış olduğu ekip tarafından belirtilmiştir. Fakat neticede isyana sebebiyet veren asli motifin tam olarak ne olduğu ve basitçe bir ilişkisellik çıkarmanın zor olduğu göz önünde tutulmalıdır. Eğer açıklayıcı bir nedensellik aranacaksa dikkat edilmesi gereken, isyancıların kendilerini toplumun diğer fertlerinin sahip olduğu ayrıcalıklardan yoksun olarak görmeleridir. Kendisini Britanya toplumunun bir parçası olarak görenlerin oranı %51 civarındadır ki benzer soru genel nüfusa yöneltildiğinde alınan %92’lik evet

oranı durumun İngiltere toplumu için oldukça ciddi olduğunu gözler önüne sermektedir.³⁰ Ayrıklılık ve ötekilik hissini pekiştiren, kanımca, nedeni ister polis tavrı ya da hükümet politikası ister gelir ve zenginlikte eşitsizlikler olsun, araştırma ekibinin de belirttiği gibi, tüm görüşmelerde sürekli tekrar eden bir tema olarak, 'adalet' meselesidir.

2011 İngiltere isyanlarının arkasındaki genel nedenlere göz atılırsa İngiltere'de toplumsal adaletin tesisinden söz etmek oldukça güç görünüyor. Bu noktada genel bir bakış aydınlatıcı olacaktır: (1) İşsizlik oldukça yüksek ve genç nüfusu ciddi ölçüde etkilemektedir. İngiltere'de Kasım 2011 itibarıyla 25 yaş altında bir milyondan fazla genç işsizdir; yaklaşık 260.000'i bir yıldan fazla bir süredir işsizdir. Bu rakamlar tüm genç nüfusun %22'sine tekabül etmektedir ve bazı bölgelerde genç işsizliğin çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Londra'nın Levisham Bölgesi'nde (Güney Londra) bu oran %40 civarındadır. (2) Yoksunluk yaygındır. Yoksulluk, yetersiz barınma, düşük eğitim düzeyi, çevresel koşulların yetersizliği, suç, oturlan bölgelerin çöküntü alanı haline gelmesi ve gençlere yönelik yardımlarda yetersizlik açıkça görülmektedir. (3) Irksal dezavantaj ve ayrımcılık sorun alanlarıdır. Nüfusun önemli bir bölümü Afrika-Karayip ve Asyalıdır. Bu kesimler sosyal ve ekonomik sorunları daha akut bir biçimde deneyimleme eğiliminde olup ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. (4) Politik dışlanma ve güçsüzlük olgusaldır. Şikâyetleri dile getirmek ve siyasal iktidar üzerinde baskı kurabilmek için çok az sayıda kurum, fırsat ve kaynak mevcuttur. Kararlar yukarıdan aşağı alınmaktadır ve sıkıntılı dile getirebilecek politik bir ses mevcut değildir. *Guardian*/LSE araştırması çoğu isyancının 'hükümetin kendileri ile ilgilenmediğini' bildirmiş olması bunu açıkça ortaya koymaktadır. (5) Nüfusun belirli kesimlerinde, özellikle gençler arasında polise güvensizlik ve düşmanlık yaygındır. Polisin durdurma ve arama gibi taktikleri huzursuzluk yaratmaktadır. İddialar bu taktiklerin kaba, zorbaca, kötüye kullanıma açık ve saldırıya dönük olduğu yönündedir. 1981 Lord Scarman raporu birçok gencin yaptıkları her şeyden şüphe duyan polise karşı öfkeli ve kızgın olduğunu bildirmişti. *Guardian*/LSE çalışması da benzer sonuçlara yeniden ulaşmış, Metropolitan Polisinin kendi raporunda ve İsyân sonrası komünite ve Mağdur Paneli ara raporunda da durdurma ve aramanın "profesyonel, nesnel ve nazik bir şekilde yapılması" gerektiği belirtilmiştir (Benyon, 2012: 15-6).

Sonuç Yerine

İngiltere hükümeti ve popüler basının siyasal söylem ve tutumlarının aksine, makro perspektiften bakılırsa, İngiltere'de tüm bu yaşananlar neyin sonucu olarak özetlenebilir? İsyânın oluşum zeminini hazırlayan koşullar, giriş bölümünün ilk paragrafında özetlediğim, gelişmiş Batı toplumlarında refah

devletinin daralması, ceza devletinin genişlemesiyle ilişkili dersek kanımca yanlış olmaz: Formel ücretli emeğe dayalı refah rejiminden enformel ve esnek ücretli emeğe dayalı çalıştırma rejimine (*work-fare regime*) geçişle sonuçlanan neoliberal politikalar işçi sınıfının en yarinsız kesimini ileri düzeyde marjinalleştirdi. Söz konusu marjinalleşme ırksal ayrışma, sınıf hiyerarşisi, sosyo-uzamsal parçalanma ve damgalamanın pekiştirdiği bir sosyal güvencesizlik durumunu yarattı. Enformel ya da kriminal sektörden başka seçeneği olmayan bu nüfus kamu otoriteleri için bir tehdit unsuru haline geldi. Devlet ise bu 'tehdide' cezai tedbirlerle yanıt verdi. Bu gelişmeler toplumsal tabakalaşma hiyerarşisine istese dahi giremeyecek olan yoksulları hapisane ve denetimin odağına yerleştirdi. Dolayısıyla sonuç, yoksulların ve etnik grupların getto ve hapishanelere sürülerek kamu otoritelerinin gözünden uzak tutulmasından ibarettir (Wacquant, 2009). Metropolün marjinalleşmiş nüfusu, devletin yardımlarından başka bir getirisi olmayan vasıfsız işçi kategorisine yerleşir veya şehrin çeperine ya da bu çeperin uydusu gibi işlev gören cezaevinin bir parçası olur (Wacquant, 2008b: 7). Wacquant (2001: 401)'ın Bourdieu'ya referansla dile getirdiği, devletin sol (sosyal yardımlar, refah desteği) ve sağ eli (idari ve polisye yaptırımlar ve tedbirler) arasında değişen denge İngiltere'deki isyanın oluşumsal koşullarını açıklamak adına önemlidir. Diğer yandan piyasa güçlerinin yön verdiği bu süreç yine piyasa değerlerinin egemenliği altındadır. Belirsizlik ve yarinsızlık ikileminde bireyin varlık koşulunun tüketim ve hedonizm algısıyla örülmesi, yoksunluk içinde sahip olma ve tüketme arzusunun baskısı toplumsal basıncın ve patlamanın dinamosunu oluşturmaktadır. Meta-teorik bir anlatıdan sıyrılıp, ampirik düzeye göz attığımız zaman, 2011 İngiltere isyanlarını mikro ölçekte bir örnek olay şeklinde değerlendirirsek *Guardian*/LSE çalışmasının sonuçları gelişmiş Batı toplumlarındaki dönüşümü ele alan çalışmaların analizlerini doğruladığı açıkça görülmektedir.

Mark Duggan'ın polis tarafından sokak ortasında vurularak öldürülmesi, sokağa dökülen marjinalleşen nüfusun gündelik hayatlarında bastırdıkları tüm sorunların patlaması için tetikleyici bir olaydı. Yoksulluk, yoksunluk, artan sınıfsal kutuplaşma, özellikle siyahi etnik gruplar üzerinde sıkı polis denetimi ve kontrolü kamu düzenini alt üst edecek kolektif şiddet ve devleti temsil eden polise karşı nefretin açığa çıkmasına neden oldu. Toplumsal ayrışma ve yabancılaşma tüm toplum genelinde yaygın olduğu için isyan sadece Londra'nın yoksul bölgeleri ile sınırlı kalmadı, İngiltere'nin diğer bölgelerine de yayıldı. İsyân sırasında ve sonrasında hükümet olayları ahlaki bir sorun olarak değerlendirdi; toplumun parçalandığını ileri sürerek, kriminal sınıf-altının olayların asli faili olduğunu ilan etti. Bu söylem popüler basının isyancı 'siyahi *hoody*' temsiliyle birlikte kuruldu. İngiliz olmayan-Öteki'nin verdiği zarardan muzdarip 'İngiliz' toplumu algısı

kamuoyunda etki yarattı. İsyanların hemen sonrasında yapılan araştırmalarda, isyanın kriminal bir vaka olarak algılandığı ve adalet sisteminin daha sert olması gerektiği kanaati bu bağlamda anlaşılabilir.

İngiltere hükümeti, önceki isyanlarda (1981 Brixton isyanı) iktidarda olan hükümetin tavrının aksine, isyanın nedenleri üzerine derinlikli bir araştırma başlatmayı tercih etmedi. Muhafazakârların seçim sloganlarından biri olan parçalanmış toplumu onarmak (*mending broken society*) söyleminden hareketle, isyana ve isyancılara kendi siyasal algı ve projeleri kapsamında yaklaştılar; tek-ebeveynli aile, yetersiz ebeveynlik, ahlaki değerlerin erozyonu isyanın nedenleri arasında sıralanırken, okul müfredatının düzeltilmesi, ceza sisteminin iyileştirilmesi ve caydırıcı hapis cezaları isyan sonrası uygulanacak hedef politikalar olarak dile getirildi. Buna karşın, neoliberal ekonomi politikası izleyen muhafazakâr-liberal demokrat İngiltere hükümeti, eğitim ve sağlıkta yapılan kesintilerin, artan okul harçlarının, yerel derneklere yapılan ödemelerin durdurulmasının, artan polis kontrol ve denetiminin özellikle en yarınsız kesimler üzerinde yarattığı etkiyi görmezden geldi. İngiltere hükümetinin bu tavrı muhafazakâr bir siyasal söylem ve stratejinin bir parçası olarak düşünölmelidir ve ideolojik boyutu deşifre edilmelidir. Çünkü isyana muhafazakâr ideolojik yaklaşımın süreç içerisinde kamuoyunda geniş yankı yarattığı - özneleri yakaladığı! - İngiltere adalet sistemini etkileyerek isyancıların normalden daha hızlı ve ağır şekilde cezalandırılmasına neden olduğu göz önünde tutulmalıdır. Hükümetin isyana yönelik söyleminin analizinin yapıldığı bu yazıda şu sonuca varılmıştır: Eleştirel literatürün retorik temelli, tek yanlı, çarpıtıcı ve riyakâr gibi nitelendirmelerle deşifre ettiği İngiltere hükümetinin isyana dair söylemi, aynı zamanda, neoliberal/muhafazakâr siyasal aklın isyanın politik niteliğini (yoksulluk, ırk ayrımcılığı, etnik gruplar üzerinde polis baskısını) toplumsalın (ahlak, değerler vb.) içerisinde kurmaya çalışarak kendi siyasal eşdeğerlik hattına (*chains of equivalence*) ekleme stratejisi olarak okunmalıdır. Ahlaken çürümüş ve kriminalize olmuş, parçalanmış toplumu onarmak ise fanteziden/ideolojiden öteye geçmemektedir.

Diğer taraftan, isyana ilişkin nesnel veri eksikliğini doldurmak ve isyanın arkasındaki sebepleri ortaya koymak için kapsamlı bir araştırma *Guardian*/LSE işbirliğinde yürütölmüştür. Araştırma çerçevesinde, isyana katılan 270 kişiyle derinlenmesine görüşme yapan araştırma ekibi isyancıların sosyo-demografik özellikleri ve isyanın nedenlerine ilişkin kapsamlı bir veri seti toplamayı başarabilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucuna göre, yoksulluk ve yoksunluk ciddi bir meseledir. İsyana katılanlar, İngiltere toplumunun alt-sınıf kesiminden gelmektedir. İsyancıları gerçeğeştirenler yoğunlukla siyahi gruplar değildir; isyanın çıktığı bölgenin nüfus yapısına göre etnik grupların isyana katılım oranı

değişmektedir. İsyanların başlamasında çeteler, hükümetin iddialarının aksine, önemli bir rol oynamamıştır. İsyanın çıkmasında en önemli nedenlerden biri ise polisin yoğun durdurma ve arama faaliyetine, özellikle siyahi nüfusa yönelik ırkçı tutumuna karşı artan öfkedir. Tüm bunlar, izlenen bilinçli politikaların ve yukarıda ifade edilen küresel kapitalist makro dinamiklerin ürünüdür. Dolayısıyla politik nitelikli sosyal ve ekonomik sorunlardır.

Sonnotlar

* Bu yazının yayıma hazırlanması sürecindeki değerli katkılarından dolayı sevgili arkadaşım, değerli meslektaşım Ozan Değer'e teşekkürü borç bilirim.

¹ Geç modern kavramını tercih etmemin sebebi modernite ile post-modernite arasında bir ara formül imkânı sağladığı içindir. Detaylı tartışma için bkz. (Bauman, 1991, 1992; Young, 2007; Ferrell, Hayward, Young, 2008).

² Yazı boyunca kullanılan kriminal, kriminalite ve kriminalizasyon kavramları suçlu, suçluluk ve suçlulaştırma olarak Türkçeye çevrilebilir. Fakat bu çeviri çabasının hem dilin akışını bozması hem de kavramı karşılama gücünün yetersizliği göz önünde tutularak İngilizce-Türkçe bir ifade biçimi olan kriminal kavramı tercih edilmiştir.

³ Bahsi geçen olay, 'Operation Trident' adı verilen, siyahi komünite içerisinde silahlı suçlarla mücadele çerçevesinde Londra Metropolitan Polis Teşkilatı (*London Metropolitan Police Service*) tarafından yürütülen bir operasyon sonucu gerçekleşmiştir (*Guardian*, 8 Ağustos 2011). Söz konusu operasyon kapsamında çete üyesi olduğu iddia edilen 29 yaşındaki Mark Duggan adlı genç 4 Ağustos 2011 tarihinde Kuzey Londra, Tottenham Hale İstasyonu yakınında seyir halinde bulunduğu bir takside polis tarafından durdurulmuştur (*Guardian*, 27 Eylül 2012). Polisin iddiasına göre, silahlı olan Duggan, taksiden dışarı çıkıp polis çevirmesinden kaçmaya çalışırken polise ateş açmıştır ve bu nedenle polis tarafından göğsünden vurularak öldürülmüştür (*Telegraph*, 4 Ağustos 2011). Polise ve ana akım medyaya göre, Duggan uyuşturucu ticaretiyle ilişkili, Kuzey Londralı ünlü bir gangsterdir (*Daily Mail*, 5 Ağustos 2011) ve 2011'in Mart ayında Londra'da bir gece kulübünde bıçaklanarak öldürülen kuzeninin öcünü alacaktır (*Telegraph*, 4, 13 Ağustos 2011). Bu bağlamda, iddialara göre polis uzun zamandır Duggan'ı takip etmektedir. Bağımsız Polis Şikâyetleri Komisyonu (*Independent Police Complaints Commission / IPCC*) olayın hemen ardından Duggan'ın önce polise ateş ettiğini ve sonrasında polis tarafından vurulduğunu söylemişse de daha sonra polis bu ifadenin yanlış olduğunu belirtmiştir (*Guardian*, 11 Aralık 2011). Medya isyanlar esnasında ve sonrasında Duggan'ın önce polise ateş açtığını, polisin ise buna karşılık verdiğini, Duggan tarafından açılan ateş sonucu

mermi kovanının polis telsizine saplandığını duyurmuştur. Fakat sonra ilgili komisyon medyaya verilen demecin medyayı yanlış yönlendirdiğini, tam tersine polisin açtığı ateş sonucu seken ya da Duggan'ın bedeninden girip çıkan kovan parçacığının polis telsizine saplanmış olabileceğini ifade etmiştir (*Guardian*, 8 Ağustos 2011).

⁴ Londra Metropolitan polisinin olayların başından sonuna tutarsızlık ve çelişkiler sergilediği görülmektedir (Bridges, 2012: 2-5; *Guardian*, 24 Kasım 2011). Olay yerinde beze sarılı olarak bulunduğu iddia edilen tabancanın, görgü tanıklarınca, polis tarafından olay yerine yerleştirildiği iddia edilmiş. Daha sonra bu ifade Komisyon tarafından rapordan çıkarılmıştır (*Guardian*, 18 Kasım, 12 Aralık 2011). Duggan'ın vurulmasından önce bir polis memurunun vurulduğu ifade edilmiş ve sonrasında yalanlanmış. Olay yerinin incelendiği sırada, Duggan'ın bulunduğu taksi olay yerinden hareket ettirilip tekrar olay yerine getirilmiş. İsmi açıklanmayan bir polis memuru olayın nasıl gerçekleştiğini bildiren ilk raporunda, Duggan'ın silahını çekmediğini ifade etmiş; sonraki ifadesinde ise şahsın silahına sarıldığını bildirmiştir (*Guardian*, 18-20 Kasım 2011). Komisyon, ayrıca polisin olay yerinde bulduğu silahın balistik incelemesi sonucunda ateşlenmediğini ve silah üzerinde Duggan'a ait parmak izi bulunmadığını açıklamıştır (*Guardian*, 19 Kasım 2011). Diğer taraftan ana akım İngiliz medyasının (*Sun*, *Daily Mail*, *Daily Telegraph*, *Mirror*) süreç boyunca manipülatif yorum ve görsellerinin kışkırtıcı bir rol oynadığı saptanabilir. Ana akım medyanın 4-10 Ağustos 2011 ve sonrasındaki tüm yorumlarına karşın, Duggan'ın çete üyeliği ve poliste herhangi bir suçtan dolayı kaydının olmadığı da daha sonra ortaya çıkacaktır. Ailenin ve yerel halkın polisin taraflı olduğu ve kasti davrandığına ilişkin haberler için bkz. *Guardian* (5 Ekim, 18 Kasım, 20 Kasım, 2011).

⁵ IPCC ve Metropolitan polisi olayın gerektirdiği ciddiyetten uzak ve olay sonrasındaki tutarsız ve şaibeli açıklamaları yerel komünite ve polis arasındaki gerilimli ilişkilerin emaresi olarak düşünülmelidir. Nitekim isyanlara adım adım giden süreç İngiliz polisinin farklı etnik gruplara karşı negatif ve ayrımcı tutumunu da somutlaştırır niteliktedir. Duggan'ın polis tarafından vurularak öldürülmesinden hemen sonra, 1985 Brixton isyanının bir benzerinin yaşanabileceği korkusuyla, yerel konsey üyeleri, komünite önderleri ve polis arasında bir toplantı düzenlenmiş olması dikkat çekicidir. Fakat, iddialara göre, bu toplantıda yerel komünitenin hassasiyetleri ve uyarıları dikkate alınmayıp geçirtilmeye çalışıldı. Duggan'ın ölümü Broadwater Farm'dan Tottenham Polis Merkezi'ne (Kuzey Londra), Afrika-Karayip asıllı yerel komünite ve aile yakınlarının katıldığı bir yürüyüşle protesto edilmek istendi. Protesto polisin genel tutumuna yönelik bir tepkiyi ortaya koyuyordu, çünkü hem Duggan'ın

ölümü ailesine yaklaşık bir buçuk gün sonra bildirilmişti hem de olayın başından itibaren Duggan'ın ailesi ve yakınları kendisinin silahsız olduğunu iddia ediyordu. Yerel komünitenin gerginliğinin bildirilmesine ve gerekli önlemleri alması için polise yapılan tüm uyarılara rağmen, polis, Tottenham Polis Merkezi önüne yürüyen aile ve yerel komüniteye herhangi bir açıklama yapmadı. Polis merkezi önünden toplanan kalabalığın öfkesi saatler geçtikçe arttı. Yaklaşık üç saat boyunca karakol önünde yüksek rütbeli bir komiserin açıklamasını bekleyen topluluk, kalabalığın artışıyla birlikte protestoyu bırakıp polis arabalarına saldırmaya başladı (*Guardian*, 8 Ağustos, 5 Eylül 2011). Sürecin bu noktaya varışındaki en önemli iki husus, açıklama yapması beklenen yüksek rütbeli bir komiserin kalabalığın üç saatlik bekleyişine rağmen gelmemesi ve iddialara göre 16 yaşındaki bir kızın polis tarafından tartaklanması oldu. Sürecin sonunda öfkesi giderek artan kalabalığın polis arabalarını ateşe vermesiyle isyan başladı (*Guardian*, 5 Ekim, 20 Kasım 2011).

⁶ <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/dec/09/data-journalism-reading-riots>, 07.01.2013.

⁷ Burada *Sun*, *Daily Mail*, *Telegraph*, *Mirror*, *London Evening Standard* ve *Metro* gibi magazin-popüler basın (*tabloid*) olarak adlandırılan gazetelerin Ağustos-Kasım 2011 döneminde isyanlarla ilgili yayımlanan haberleri kastedilmektedir.

⁸ Opinium araştırmasının sonuçları için bkz. Opinium Research LLP. *Reaction to England Riots*, 18/08/11. www.news.opinium.co.uk/survey-results/reaction-england-riots, 15.10.2011.

⁹ Polisin meydana gelen olaylar hakkında detaylı açıklama ve değerlendirmesi için bkz. <http://www.guardian.co.uk/uk/2012/jul/01/introducing-phase-two-reading-riots?intcmp=239>, 13.01.2013.

¹⁰ Lacancı ideoloji teorisi çizgisinde giden ve böylece İngiltere hükümetinin temel söylem analizini öznenin oluşumu ve ideolojik yönelimini kapatılmayacak temel eksilik önvaryımından hareketle yapan yazımızda, Cameron'un bu sözlerinin çelişik içeriğinin analizi farklı bir teorik izlekten yapılması kanımca daha uygun gözükmektedir. Cameron'un sözleri Deleuzcü kavramsal çerçevede ele alınırsa, 'sert sevgi' söylemi daha iyi anlaşılabilir. Şöyle ki: Oedipus kompleksi ile bastırılan kapitalist İngiltere toplumunu muhafazakâr egemen İngiliz siyasetinin çelişkili hatta, nevrotik ve psikotik sözcelemleri, muhafazakârlığın toplumsal nevrozu olan koruma ve tutma, tutunma itkisinin Oedipal boyutunun eleştirisiyle, Deleuzcü kapitalist toplumun sömürgeci despotik makine analiziyle paralel ele alınmalıdır. Muhafazakârlık anlamını babalık ve koruma sembol ve

sözcelerinde, dilde açığa çıkan arzu görünümünde kazanır. Baba bir yandan bastırır ve kural koyar (Oedipus yasası) diğer yandan bastırıldığından 'saygı' bekler. Kapitalist devletin akışları kuşatan ve kesen sembolik manada enstele dayalı kapalı rolü, muhafazakâr ideolojinin arkaik üst kodlarıyla, kitlelerin sapmalara, dışa kaçışlara ya da dış akımların teslimiyetini önlemeye yönelik psikotik tutumunda belirir: İçerdekini içerde bastırarak, aidiyetle ve sınırları çizerek akışları/kaçışları tutar. Muhafazakâr bir yandan korur, bastırır, sınırları çizer, yasayı koyar, akışları kapatır; diğer yandan suçluyu ilan edip otoriteye itaat ve saygı bekler. Hoşgörü yok yere koyulan kurala karşı saygısızlık ve itaatsizliğe yönelik sanki haklı bir tutummuş gibi belirir.

¹¹ Boş gösteren kavramının teorik mahiyet için bkz Laclau (2005); Laclau ve Mouffe (1985).

¹² Buradaki analizi Lacancı ideoloji teorisi kapsamında yapılmaktadır. Lacancı bir perspektiften, siyasal gerçeklik metaforik ve metonimik süreçler dolayısıyla belirli temel gösterenler çerçevesinde eklenir. İdeoloji ise bir baş aşağı dönme değil bizatihi bu siyasal gerçekliğin kurucusu olan bir fantezi olarak devreye girer. Çünkü toplumsal hayat olumsal süreçlerden ibaret olmasına karşın, toplumsal ilişkiler her gün yaşandığı gündelik biçimiyle, olduğu gibi deneyimlenir. Fantazinin rolü ise illüzyon yaratmak değil toplumsal olanın politik niteliğini arkaplanda/zeminde 'gizlide' tutmaktır. Bu bağlamda, fantezi toplumsal pratiğin politik niteliğini içerir ve bastırır. Böylece yerinde edici olaylar (*dislocations*) soğurularak, onların birer politik pratiğe dönüşmesi engellenerek, mevcut toplumsal yapı sürdürülebilir hale gelir. Yönetimsellik ve yönetim teknolojileri bu bağlamda daha iyi anlaşılır. Fantezi, pratiğin toplumsal boyutunun gerçeklikteki temel eksiği (*fundamental lack*) kapayarak, gerçek olarak adlandırdığımızın şeyin gerçek olmasını engelleyerek işlev görür. Bir başka deyişle öznedeki boşluğu doldurur ve gerçekliği yapılandırır (Glynos ve Howarth, 2007: 145-8). Ontolojik bir varsayım olarak "öznenin kurucu eksikliği" için bkz. Lacan (2006), Žižek (1997). Ayrıca fantezinin siyasal rolüne dair bkz. Žižek (1989)

¹³ <http://www.guardian.co.uk/uk/datablog/interactive/2011/dec/06/england-riots-crimes-arrested>, 07.01.2013.

¹⁴ (<http://www.guardian.co.uk/uk/2011/dec/05/summer-riots-consumerist-feast-looters>, 09.01.2013.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/dec/09/data-journalism-reading-riots>, 08.01.2013.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/aug/16/riots-poverty-map-suspects>, 06.01.2013.

²³ Ibid.

²⁴ Ağustos'taki kargaşadan sonra, hükümetin önlem paketi açıklamasının ardından, popüler basının çetelere yönelik haberleri için örnek "Hoodie'ye göz açtırma: çeteleri çökertmenin yeni yolu" (*Harrass a hoodie: A new way to crack down on gangs*) (*Sun*, 20 Eylül 2011). Bir diğer örnek, "Çete üyeliğine çifte hapis hükmü" (*Double gang jail terms*) (*Sun*, 22 Ekim 2011). Sırasıyla haberlerde, İngiltere hükümetinin ve Metropolitan polis teşkilatının çetelere yönelik yeni operasyonu ve çeteye üyeliğine ağırlaştırılmış cezai yaptırımlardan bahsedilmektedir.

²⁵ <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/dec/09/data-journalism-reading-riots>, 07.01.2013.

²⁶ <http://www.guardian.co.uk/uk/2011/dec/05/riots-revenge-against-police>, 07.01.2013.

²⁷ Ibid.

²⁸ <http://www.guardian.co.uk/uk/2011/dec/05/cameron-queen-injustice-english-rioters>, 08.01.2013.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

Kaynakça

After the Riots: the final report of the Riots Communities and Victims Panel (2012). *Riots Communities and Victims Panel*. London.

Alcock P (2012). Building the Big Society: a new policy environment for the third sector in England. *Voluntary Sector Review*, 1(3), 379-89.

Angel H (2012). Viewpoint: were the riots political? *Safer Communities*, 11(1), 24 - 32.

Baker S A (2012). From the criminal crowd to the "mediated crowd": the impact of social media on the 2011 English riots. *Safer Communities*, 11(1), 40 - 49.

Barrett D (2011). David Starkey provokes storm with 'whites have become black'. *The Telegraph*, August 13.

Bauman Z (1991). *Modernity and Ambivalence*. Cambridge: Polity.

Bauman Z (1992). *Intimations of Postmodernity*. London: Routledge.

Beck U (1992). *Risk Society*. London: Sage.

Benyon J (2012). England's Urban Disorder: The 2011 Riots. *Political Insight*, 3, 12-17.

Berman M (1988). *All That Is Solid Melts Into Air*. London: Verso.

Birch S ve Allen N (2012). There will be burning and a-looting tonight: The Social and Political Correlates of Law-Breaking. *The Political Quarterly*, 83(1), 33-43.

Bridges L (2012). Four Days in August: the UK Riots. *Race Class*, 54(1), 1-12.

Briggs D (2012). What we did when it happened: a timeline analysis of the social disorder in London. *Safer Communities*, 11(1), 6 - 16.

Conservative Party, Mending Our Broken Society, *Conservative Draft Manifesto 2010*. http://www.conservatives.com/news/news_stories/2010/01/mending_our_broken_society.aspx, 04.06.2012.

Durkin C (2012). How "sick" is our society? *Safer Communities*, 11(1), 50 - 53.

Evans K (2011). Big Society' in the UK: A Policy Review. *Children & Society*, 25, 164-171.

Ferrel J, Hayward K J, Young J (2008). *Cultural Criminology: An Invitation*. London: Sage.

Glynos J ve Howarth D (2007). *Logics of Critical Explanation in Social and Political Theory*. London: Routledge.

Haugh H (2011). Community and Big Society. İçinde: M Stott (der.), *The Big Society Challenge*, Cardiff: Keystone Development Trust Publications.

Hayward K (2004a). *City Limits: Crime, Consumer Culture and the Urban Experience*. London: Glasshouse Press.

Hayward K (2004b). Consumer Culture and Crime in Late Modernity. İçinde: C Sumner (ed.) *The Blackwell Companion to Criminology*, Oxford: Blackwells.

Hayward K J (2010). Opening the lens: cultural criminology and the image. İçinde: K J Hayward ve M Presdee (der.) *Framing Crime: Cultural Criminology and the Image*. London: Routledge.

Heap V ve Smithson H (2012). 'We've got to be tough, we've got to be robust, we've got to score a clear line between right and wrong right through the heart of this country': can and should the post-riot populist rhetoric be translated into reality? *Safer Communities*, 11(1), 54 - 61.

Hedge N (2012). Riots and Reactions: Hypocrisy and Disaffiliation? *Philosophy of Education Society of Great Britain*, Annual Conference, New College, Oxford 30 March - 1 April 2012.

Jones P J ve Wardle C (2010). Hindley's ghost: the visual construction of Maxine Carr. İçinde: K J Hayward ve M Presdee (der.), *Framing Crime: Cultural Criminology and the Image*. London: Routledge.

Kirby J (2009). From Broken Families to the Broken Society. *The Political Quarterly*, 80(2), 243-247.

Klein A (2012). Policing as a causal factor - a fresh view on riots and social unrest. *Safer Communities*, 11(1), 17 - 23.

Lacan J (2006). *Écrits*. New York: W.W. Norton.

Laclau E (2005). *On Populist Reason*. London: Verso.

Laclau E ve Mouffe C (1985). *Hegemony and Socialist Strategy*. London: Verso.

Mooney G (2011). Stigmatising poverty? The 'Broken Society' and reflections on anti-welfarism. *The UK today*. Oxford: Oxfam.

Newburn T (2011). Counterblast: Young People and the August 2011 Riots. *The Howard Journal*, 51(3), 331-335.

Phillips R vd. (2012). Researching the riots. *The Geographical Journal*, 1-8. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-4959.2012.00463.x/full>, 10.06.2012.

Wacquant L (2001). The Penalisation of Poverty and the Rise of Neoliberalism. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 9, 401-412.

Wacquant L (2008a). *Urban Outcasts*. London: Polity Press.

Wacquant L (2008b). Ordering Insecurity: Social Polarization and the Punitive Upsurge. *Radical Phiosophy Review*, 11(1), 1-15.

Wacquant L (2009). *Prisons of Poverty*. Minneapolis: Minnesota Press.

Wilson W J (1987). *The Truly Disadvantaged*. Chicago Ill.: Chicago University Press.

Wilson W J (1996). *When Work Disappers*. New York: Knopf.

Wright N (2011). Does inexcusable mean incomprehensible? Another look at Tottenham riots.http://friedenspaedagogik.de/blog/wpcontent/uploads/2011/11/tottenham_riots.pdf, 05.02.2011.

Young A (2010). The scene of the crime: is there such a thing as 'just looking'? İçinde: K J Hayward ve M Presdee (der.), *Framing Crime: Cultural Criminology and the Image*, London: Routledge.

Young J (1997). Left Realist Criminology Radical in its analysis, Realist in policy. *Oxford Handbook of Criminology*, 2nd edition, Oxford: Oxford University Press, 473-497.

Young J (2007). *The Vertigo of Later Modernity*. London: Sage.

Žižek S (1989). *The Sublime Object of Ideology*. London: Verso.

Žižek S (1997). *The Plague of Fantasies*. London: Verso.

